DEBATES OF THE ASSAM LEGISLATIVE ASSEMBLY, 1971

(BUDGET SESSION)

Vol. 1, No. 14

The 30th March 1971

CONTENTS

		Pages
1. Further Supplementaries on Starred Question No 66 replied on 26-3-71 Re : Agriculture Embankment...	—	1
2. Starred Questions and Answers	—	1
3. Unstarred Questions and Answers .	—	24
4. Ruling by the Speaker—Policy Announcement by the All India Radio...	—	25
5. Adjournment Motion re : Inhuman atrocities in Bangladesh . .	—	29
6. Adjournment	—	81

REFERENCE
(Not for Issue)
Reading Only Inside Library

REFERENCE
Not for Issue;
Assam Legislative Library

Proceedings of the eleventh session of the Assam Legislative Assembly assembled after the fourth general elections under the sovereign democratic republican constitution of India

---

The Assembly met in the Assembly Chamber, Shillong, at 10 A.M. on Tuesday, the 30th March 1971.

PRESENT

Shri Mohi Kanta Das. M.A., B.L.. Speaker, in the Chair, thirteen Ministers. five Ministers of state, three Deputy Ministers and forty-seven Members.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

(To which oral reflies were given)

Further Information on Starred Question No. 66 Replied on 26-3-71
Re : Agricultural Embankments

Shri Biswadev Sarma (Minister, Revenue)—Sir, this is the position with regard to requisition of land near the National Highway.

		Amount sanctioned as Compensation		Date of sanction
1. Vill—Niz Damka	Area 34B-2K-8L	Rs.	7,349·30 P	3-7-70
2. Vill—Bhalukadoba	,, 7B-2K-7L	Rs.	1,995·72 P	3-7-70
3. Vill—Bhalupara	,, 30B-1K-13L	Rs.	14,546·01 P	3-7-70
4. Vill—Govindpur	,, 20B-1K-2L	Rs.	6,148·05 P	3-7-70
5. Vill—Moutupri	,, 30B-3L-17L	Rs	32,678 57 P	25-3-71

Then with regard to Benibari—Land measuring 4B-1K-3L acquired of N.H. 31 for extension of B. C. Road at village Bennibari. P W. D. (R. & B.) has referred the case to Revenue on 12th January, 1971 vide letter No CNH (NHC) 2/63/280 dated 12-1-71 but the Revenue department has again referred back to P. W. D. (R & B) to ascertain the purpose of acquiring the land whether it for State Government or Central Government. In case it is for N. H. 31 Assam Land (R & A) Act 1964 will not be applicable ; so the notification is being held up till reply is received from the P W. D. As such the case is still pending P W. D. has again been reminded for giving the reply on 13th March, 1971 and the reply is still awaited.

Mautupuri Village—This is a proposal for acquisition of 24B-2K-8L of land for National Highway, extension of B. C. Road under the Land Acquisition Act I of 1894. The notification has been issued and all formalities completed and the Revenue Department has informed the P. W. D. to accord sanction to the estimated cost of acquisition vide their letter dated 3-11-70. Now the matter lies with the P. W. D. and the sanction has been given on 25th March, 1971.

This is the latest position with regard to the compensation.

ডাঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস—অধ্যক্ষ মহোদয়, মোৰ প্ৰশ্ন আছিল হাউলী National Highway মাটি খিনিৰ কাৰণে আগধন দিছেনে নাই ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—মই কৈছো যে যি হকে প্ৰস্তাৱ দিয়া নাই, টকা দিয়া টান।

ডাঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস – আজি ৯ বছৰেও মাটিৰ মালিক সকলে কিয় টকা পোৱা নাই ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—বেনিৰাৰীৰ proposal টো ভুল হৈছিল—কি কাৰণে লাগে যেতিয়া এইবোৰ পালেহে Sanction দিয়া হয়। এইবোৰ উত্তৰ পালেই আমি আকৌ payment কৰিম। মতিপুৰৰ Notification-ত গোলমাল হৈছে আৰু procedure টোও ভুল হৈছে। গতিকে আমি নতুনকৈ এটা নিয়ম কৰিছো যে Reguisition Deptt-এ টকা জমা দিলেই আমি মাতি আনি দিম।

ডাঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস ১৯৬৭ চনৰ বাজেট ভাষণৰ সময়ত আমাৰ মুখ্যমন্ত্ৰী-ডাঙৰীয়া ৰাজহ মন্ত্ৰী আছিল ; তেখেতে মোক বিধান সভাত প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল যে অতি সোনকালে টকা দিয়া হব। কিন্তু আজি ১৯৭১ চন পালেহি Land agusition হোৱাৰ ফলত আমাৰ ৰাইজ ক্ষতিগ্ৰস্ত হোৱা নাইনে ? এনেকৈ লেহেম গতিত বিভাগীয় কাম বিলাক চলি থকাত নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত টকা দিয়েনে নিদিয়ে আমাৰ সন্দেহ হৈছে।

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—মাননীয় সদস্যই বোধকৰো নুশুনিলে যে নিজডক্কা, ভলোকাডবা আদি কেইখনমান ঠাইত Sanction হৈ গৈছে। সেই কাৰণে মই কৈছো যে Land Requisition Deptt.-এ টকা জমা দিলেই আমি দিব পাৰিম।

শ্ৰীশৈলেন মেধি—Land Requisition Deptt-এ টকা জমা দিয়া নাই বুলি কৈছে। কিন্তু ইতিমধ্যে aquisition কৰোতা সকলে টকা জমা দিয়া কাম কৰিছিল। গতিকে P.W.D.-ৰ এই অলপমান ভুলৰ কাৰণে ৯ বছৰ দিন লাগিল নে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—৯/১০ বছৰ বুলি আমি জনা নাই। গতিকে গোটেই বিষয়টো পুনৰ চাব লাগিব। এইটো ১৯৭০ চনৰ proposal বুলিহে আমি জানো।

শ্ৰীঅতুল চন্দ্ৰ গোস্বামী—National Highway ত পৰি যোৱা প্ৰায়বিলাক ৰাইজেই আজিলৈকে পইছা পোৱা নাই আৰু বহুতো ঠাই ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছে গতিকে ১৯৭১-৭২ চনত এই National Highway-ত যি সকলৰ মাটি লোকচান হৈছে সেই সকলক ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ এটা আশুব্যৱস্থা লবনে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—মাননীয় সদস্যৰ পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰিব ।

শ্ৰীপ্ৰনীতা তালুকদাৰ—মাননীয় মন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই নিজডঙ্কা, ভলোকাডৰা আদি কৰি কেইটামান ঠাইৰ নাম উল্লেখ কৰিছে আৰু তেওঁলোকে ক্ষতিপূৰণ পাইছে। এই প্ৰসঙ্গত মই কব বিচাৰিছো যে নিজডঙ্কা, ভলোকাডৰা আদিত তেওঁলোকে ক্ষতিপূৰণ পোৱাত আমি সুখী হৈছোঁ। কিন্তু ভলোকাডৰা দলংখনৰ কাৰণে যিখিনি মাটি অধিগ্ৰহণ কৰিছিল তাৰ পইচা মানুহে পোৱা নাই। গতিকে এই ক্ষেত্ৰত সেই মানুহ বিলাকক ক্ষতিপূৰণ দিবৰ বাবে তৎপৰ ব্যৱস্থা লবনে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্ম্মা—আমি গোটেই অসমৰ কথাকে চাম বুলি কৈছোঁ। গতিকে সেইটোও ইয়াতেই পৰি যা'ব।

শ্ৰীদুলাল চন্দ্ৰ বৰুৱা—১৯৬২ চনৰ চীনা আক্ৰমণৰ সময়ত National Highway-ৰ কাৰণে মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা হৈছিল আৰু তলৰ Level-ৰ পৰা পলম হোৱাৰ কাৰণে Payment কৰাত যথেষ্ট অসুবিধা হৈছে। গতিকে দুই এজন বিষয়া Districtwise এই বিষয়টো চাবৰ কাৰণে ব্যৱস্থা কৰি দিবনে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—কেনে কৰিলে সুবিধা হ'ব, সেইটোৰ ব্যৱস্থা কৰা হব।

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী (মুখ্যমন্ত্ৰী)—প্ৰতিৰক্ষা বিভাগে যিবিলাক মাটি অধিগ্ৰহণ কৰিছে তেওঁলোকে সেইটো Requisition কৰাৰ পাছতহে aquisition কৰি লৈছে। ইতিমধ্যে প্ৰতিৰক্ষা বিভাগে যিবিলাক মাটি অধিগ্ৰহণ কৰিছে তেওঁলোকে শতকৰা ৫০ ভাগ ক্ষতিপূৰণ দিহে লৈছে আৰু তেজপুৰত cent per cent দিয়া হৈছে আৰু ইয়ালৈ আমাৰ Additional Defence Secy. আহিছিল আৰু গোটেইবিলাক তদন্ত কৰি ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছে। ইতিমধ্যে প্ৰতিৰক্ষা মন্ত্ৰীৰ পৰা চিঠি পাইছোঁ যে যিবিলাক এতিয়াও বাকী আছে সেইখিনি Sanction দিয়া হৈছে।

শ্ৰীগিয়াচুদ্দিন আহমেদ—অধ্যক্ষ মহোদয়, চৰকাৰে এইটো কথা জানেনে কি যে, মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা হয় সেই মাটি অধিগ্ৰহণ হোৱাৰ আগতেই লোৱা হয় আৰু তাত ৰাস্তা নাইবা চৰকাৰী ঘৰ-দুৱাৰ নিৰ্মাণ কৰা হয়। তাতটো ক্ষতিপূৰণ প্ৰশ্ন নুঠেই আনকি নিয়মিত ভাৱে এই মাটিবিলাক

অধিগ্ৰহণেই নহয়। যদি চৰকাৰে এই কাৰ্য্যকলাপৰ বিষয়ে জানে চৰকাৰে ব্যৱস্থা লবনে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—তেনেকুৱা ২।৪ টা ঘটনা মই ব্যক্তিভাৱেও জানো। সেইকাৰণেই মই কৈছো যে, এই বিষয়ে তদন্ত কৰি বিশেষ ব্যৱস্থা লব লাগিব।

শ্ৰীকবিৰ চন্দ্ৰ ৰয় প্ৰধানী—মাটি অধিগ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষকৈ আমাৰ গোৱালপাৰা জিলাত জমিদাৰী এলেকাত যিবিলাক বেনামী, খাচ মাটি আছিল—সেইবিলাকৰ ক্ষতিপূৰণৰ টকা আটক হৈ আছে আৰু যিবিলাকত Re-Settlement কৰিছিল তাতো যি মানুহে ক্ষতিপূৰণ পাব লাগে সেই মানুহে পোৱা নাই।

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী—তেনেকুৱা কেচ ২।১ টা আমাৰ হাতত আছে। কাৰণ জমিদাৰী উচ্ছেদৰ পিছত যি পুনৰ সংস্থাপন কৰা হ'ল তাত কিছুমান খাচ মাটি দেখুউৱা হ'ল। আৰু এই কাৰণে যি মাটি অধিগ্ৰহণ কৰা হ'ল তাৰ ক্ষতিপূৰণ মঞ্জুৰ কৰা নহ'ল—ফলত প্ৰধানী ডাঙৰীয়াই কোৱাৰ দৰে কিছুমান বেমেজালী হৈছে। ইতিমধ্যে ইয়াৰ মানুহবিলাকে ক্ষতিপূৰণ পাইছে।

শ্ৰীগিয়াচুদ্দিন আহমেদ—চৰকাৰে এই কথা জানেনে কি বিলাসীপাৰা থানাৰ অন্তৰ্গত লক্ষীমপুৰত এটা পুলিচ 'আউটপষ্ট' কৰাৰ কাৰণে মাটি লৈছে, তাৰ অধিগ্ৰহণৰ Notice-এই দিয়া নাই ক্ষতিপূৰণৰ প্ৰশ্ন নুঠেই।

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী—সেইটো তদন্ত কৰি চোৱা হ'ব।

Re: Pay Committee

Shri Dulal Chandra Barua asked:

*69. Will the Minister-in-charge of Finance be pleased to state—

(a) Whether it is a fact that the Government has proposed to constitute a new Pay Committee to revise the pay scales of the Government servants ?

(b) If so, who are the members of the Committee and what are the terms of references ?

Shri Kamakhya Prasad Tripathi (Minister, Finance) replied :

69. (a)—It has been decided by Government to set up a new pay Cammittee.

(b)—The question of Committee's composition as also its terms of reference are under the active consideration of Government.

Shri Dulal Chandra Barua—The other day the Chief Minister and also the Finance Minister promised before the House that this matter in respect of the constitution of the Pay Committee as well as terms of reference would be discussed in the Cabinet meeting held last Friday. May I know whether any such discussions took place and, if so, what decisions had been taken?

Shri Kamakhya Prasad Tripathi—We have agreed with the employees to a High Court Judge as Chairman of this Committee and the matter is under correspondence with the Chief Justice.

Shri Dulal Chandra Barua—There was another demand of the employees that there should be a representative from them in the pay Committee. May I know whether that has been accepted on principle?

Shri Kamakhya Prasad Tripathi—No, Sir.

Shri Dulal Chandra Barua—Whether any terms of reference have been decided by Government in the last Cabinet Meeting?

Shri Kamakhya Prasad Tripathi—The terms of reference are under consideration.

শ্ৰীঅতুল চন্দ্ৰ গোস্বামী— অধ্যক্ষ মহোদয়, এই Pay Committee হোৱাত আমি ভাল পাইছো। কাৰণ আমাৰ চৰকাৰী চাকৰিয়াল সকলৰ যি দুৰাবস্থা হৈছে তাৰ বাবে দৰমহা বঢ়াব লাগে। কিন্তু প্ৰত্যেক pay committee-ৰ পাচত দৰমহা বা D.A. বঢ়াৰ পাচত আমাৰ দেশত যি মুদ্ৰাস্ফীতি হয় তালৈ চৰকাৰে নিশ্চয় লক্ষ্য কৰিছে। গতিকে এই pay committee ৰ লগে লগে আমাৰ Price line নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ দিহা কৰিবনে?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—Price line নিয়ন্ত্ৰণত ৰাখিব পৰা যায়নে নাযায়

সেইটোৰ লগত এই pay committee ৰ যে সমন্ধ আছে সেইটোৰ লগত মই মাননীয় সদস্যৰ লগত একমত। কিন্তু price line নিয়ন্ত্রণত কেৱল অসম চৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰিব। কাৰণ ধান চাউলৰ বাহিৰে অন্যান্য যি বিলাক বস্তু বাহিৰৰ পৰা আনিব লাগে তাৰ দাম বাহিৰতে স্থিৰ হয়। সেইকাৰণে এই বস্তু বিলাকৰ দাম স্থিৰ কৰিবলৈ টান। ইতিমধ্যে কেন্দ্ৰীৰ বিত্তমন্ত্ৰীৰ বাজেট বক্তৃতা ওলাইছেই আৰু আপোনালোকে বোধকৰো পঢ়িছেই। ইতিমধ্যে প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে দাম নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ যিটো অলপতে আলোচনা কৰিলে তাৰ এটা বিশেষ যত্ন লবলৈ স্থিৰ কৰিছো। গতিকে অসম চৰকাৰৰ যুটীয়া যত্নত যিমান দূৰ পৰা যায় সিমান নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হব।

শ্ৰীহীৰালাল পাটোৱাৰী—মাননীয় বিত্তমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই pay committee ৰ কথা উল্লেখ কৰিছে আৰু price line নিয়ন্ত্ৰণৰ কথা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে নিয়ন্ত্রণ কৰাৰ কথা কৈছে। আজি অসম চৰকাৰৰ এনেকুৱা ধাৰৰ দিনত দৰমহা বাঢ়িব। কিন্তু দৰমহা বঢ়া অনুযায়ী জনসাধাৰণৰ চৰকাৰী চাকৰিয়ালৰ চাহিদা বাঢ়িবনে নাবাঢ়ে তাক চাব লাগিব। এই দৰমহা বঢ়োৱাৰ কাৰণে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা স্থায়ী অনুদান পায় তেতিয়া হলে ভাল হব—নহলে অন্য উপায়ৰ চিন্তা কৰিছেনে ?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—মাননীয় সদস্যই কোৱা কথাটো ঠিক যে, লোকৰ পৰা টকা ধাৰ কৰি দৰমহা বঢ়োৱাৰ নীতিটো শুদ্ধ নীতি নহয়। গতিকে দৰমহা বঢ়াই অৱশেষত Tax income ৰ পৰাই দিব লাগিব। এই Tax income-ৰ পৰা দৰমহা নবঢ়াই ধাৰৰ পৰা বঢ়ালে মুদ্ৰাস্ফীতি অনিবাৰ্য্য।

Shri Giasuddin Ahmed—With a view to giving real benefit to the employees. whether Government will consider the question of supplying commodities to the employees at fair price along with increased pay scales ?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—Pay Committee হ'লেই যে, Increase Pay Scale হব এইটো নহয়। Pay Committee-ৰ উদ্দেশ্য হৈছে—

Rationalisation of Pay-structure according to workload as pointed out by Mr. Patwary. Secondly—আজি ১০ বছৰত সামাজিক পৰিবৰ্তনৰ পৰিণামস্বৰূপে আমাৰ এই Pay-Committee পতা হৈছে। কিন্তু সময়ে সময়ে দাম বঢ়াৰ কাৰণ এই Pay Committee নহয়। এই Pay-Committee ৰ Fundamental উদ্দেশ্য হৈছে—Pay Structure-টো Cost of living-ৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখি সংশোধন কৰা হয়।

শ্ৰীকবিৰ চন্দ্ৰ ৰয় প্ৰধানী—Pay Committee বাৰে বাৰে পাতিছে। কিন্তু আৰু চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ চাকৰিয়াল এই চকীদাৰ সকলৰ দৰমহা আৰু Chief Secy-ৰ দৰমহাৰ বৃটিছৰ যুগৰ নিচিনাই হৈ আছে। Pay Committee-এ এই কথা কেতিয়াও ভবা নাই। সেই কাৰণে এই কথাটো চৰকাৰে ভাবেনে ?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—মাননীয় সদস্যৰ ধাৰণাটো ভুল। বৃটিছৰ দিনত ওপৰৰ পৰা তললৈ দৰ্মহাৰ ব্যৱধান আছিল ১ঃ২০০ লৈ। যোৱা পে-কমিটিয়ে এইটো কম কৰি ১ঃ ১৭ লৈ কৰিলে। গতিকে কমাই আনিলে। দ্বিতীয়তে জখলা (Steps) বহুত আছিল সেই বিলাক কমাই দিলে। তলৰ ফালে বঢ়াই দিয়া হৈছে আৰু ওপৰৰ ফালে decrease কৰা হৈছে। আগৰ ৫ হাজাৰৰ ঠাইত ৩০০০ কৰা হৈছে। তলৰ ফালে ১২ টকাৰ পৰা ৮০ টকালৈ বঢ়োৱা হৈছে আৰু তাৰ লগত D, A. যোগ কৰিলে ১০০ টকা হয় গতিকে হেঁচি জখলা আৰু ওপৰ তলৰ ব্যৱধান কমাই অনা হৈছে।

শ্ৰীফণী বৰা—মন্ত্ৰী মহোদয়ে প্ৰশ্নৰ উত্তৰত কৈছে যে চৰকাৰে যিখন নতুন Pay-Committee কৰিব তাত কৰ্মচাৰী সকলৰ পৰা প্ৰতিনিধি লোৱাটো নাকচ কৰিছে। চৰকাৰে এই কথা জানেনে যে যোৱবাৰ যি Pay-Committee-ত যি পৰামৰ্শ আগ বঢ়াইছিল তাত বহুতো আসোৱাহ থকাৰ কাৰণে এজনীয়া এটা কমিটি পিছত নিয়োগ কৰিবলগীয়া হৈছিল। এই গণ্ডগোল বিলাক কৰ্মচাৰীৰ পৰা প্ৰতিনিধি নোলোৱাৰ কাৰণেই হৈছিল। তেনেস্থলত এইবাৰো কৰ্মচাৰী সকলৰ পৰা প্ৰতিনিধি নোলোৱাৰ সিদ্ধান্তটো কিয় লৈছে ? এই কথা জনাবনে ?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—এইবাৰৰ Pay-Committee-টো যথেষ্ট সংখ্যক

কৰ্মচাৰী থাকিব। কেৱল কৰ্মচাৰী সকলৰ সঙ্ঘৰ প্ৰতিনিধি লোৱাটোত বাজি হোৱা নাই। গতিকে High Court-ৰ Justice-ক Chairman হিচাপে লৈ সিদ্ধান্ত কৰাৰ পিছত কৰ্মচাৰী সংঙ্ঘৰ প্ৰতিনিধিৰ আৱশ্যক নাই।

শ্ৰীদুলাল চন্দ্ৰ বৰুৱা—চৰকাৰে এজন Justice-ক Chairman হিচাপে তেওঁলোকৰ দাবি অনুযায়ী লবলৈ ব্যবস্থা কৰিছে। ভাৰসাম্য আৰু খুটি-নাটি আলোচনা কৰিবলৈ চৰকাৰৰ মানুহ থাকিব। গতিকে গোটেই কথা-বিলাক যাতে আলোচনাহ নথকাকে বিবেচনা কৰিবলৈ কৰ্মচাৰী সকলৰ প্ৰতিনিধি লোৱাটোও কি আপত্তি থাকিব পাৰে।

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—কৰ্মচাৰী সকলৰ পৰা প্ৰতিনিধি চৰকাৰে নোলোৱা-টোকে সিদ্ধান্ত কৰিছে।

শ্ৰীমতী লিলি সেনগুপ্তা—যোৱাবাৰ পে-কমিটিয়ে weaving আৰু ভেটেনাৰী বিভাগৰ টেকনিকেল ডিপ্লোমা থকা যি ডিপ্লোমাৰ পৰ্য্যায় হৈছে Subordinate Engineer আদিৰ দৰে। তেওঁলোকৰ যোগ্যতা আৰু অৰ্হতা অনুসৰি বিবেচনা নকৰিলে। কিন্তু এইবাৰ তেওঁলোকৰ যোগ্যতা অনুসৰি টেকনিকেল মানুহৰ সমপৰ্য্যায়ত দৰমহা দিবলৈ বিবেচনা কৰিবনে আৰু তেওঁলোকৰ পৰাও প্ৰতিনিধি লবনে?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—এই কথা থিক যে যোৱা বাৰৰ পে-কমিটিয়ে ভেটেনাৰী ডক্টৰৰ বাহিৰে বাকী টেকনিকেল মানুহ বিলাকৰ কাৰণে Justice কৰা নাছিল। মোৰ বোধেৰে এইবাৰ সেই সকলো বিলাক সংশোধিত হ'ব আৰু তাৰ কাৰণে প্ৰতিনিধি ললেই যে হ'ব আৰু নললে নহব এইটো কথা নহয়। কৰ্মচাৰী সকলে যেতিয়া High-Court-ৰ Justice-ৰ দ্বাৰাই হোৱাটো বাধতা কৰিছে তেনেস্থলত High Court-ৰ Justice-ৰ ওপৰতেই ন্যায় হব বুলি নিৰ্ভৰ কৰিছো।

শ্ৰীপ্ৰমোদ চন্দ্ৰ গগৈ—বিত্তমন্ত্ৰী মহোদয়ে কৈছে যে Pay-Committee নিয়োগ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত যি বিলাক বিষয় বিবেচনা কৰিবলৈ দিয়া হৈছে সেই বিলাক বিষয় বিবেচনা কৰি নতুন Pay Committee-য়ে নিৰ্ভৰ কৰিব। এই কথা বিত্তমন্ত্ৰীয়ে জানেনে যে যোৱাবাৰ কেন্দ্ৰত যি Third Pay Committee হৈছিল তাত Need Based Pay হ'ব লাগে বুলি workers

Union-ৰ ফালৰ পৰা কোৱা হৈছিল। এতিয়া আন চৰকাৰেও সেইটো Need Based Pay Committee বুলি বিবেচনা কৰিবনে?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—Need Based Pay means Pay based on adequate workload and Secondly paying capacity of Govt. গতিকে এই গোটেইখিনি কথা আন চৰকাৰৰ যি বিত্তীয় পৰিস্থিতি এইটো মাননীয় সদস্য সকলে নজনা নহয় আৰু তাৰ ওপৰত এইটো নিৰ্ভৰ কৰিছে। গতিকে সকলো বিলাক বিবেচনা কৰি এই কমিটিয়ে ৰাজহৰ ক'ত কিমান অংশ দিব পাৰি সেইটো বিবেচনা কৰিব। ইয়াত Need Based Pay-ৰ কথা নাই। সকলো আৰ্থিক পৰিস্থিতি চাইহে কৰিব।

শ্ৰীহীৰালাল পাটোৱাৰী—মন্ত্ৰী মহোদয়ে জানে যে বৰ্তমান ভাৰত চৰকাৰে 'সমাজবাদ' ৰচনা কৰিছে। Pay Committee-ৰ ক্ষেত্ৰত অসম চৰকাৰে মুখ্যমন্ত্ৰী আৰু মুখ্য সচিবৰ দৰ্মহাৰ ক্ষেত্ৰত যাতে মুখ্য সচিবৰ দৰ্মহা মুখ্যমন্ত্ৰীতকৈ ১ টকাও যাতে কম হয় এই পৰামৰ্শ চৰকাৰে দিব নেকি?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—এনেকুৱা পৰামৰ্শ দিবলৈ টান হ'ব।

শ্ৰীহলাল চন্দ্ৰ বৰুৱা—দৰ্মহাৰ ক্ষেত্ৰত ১০।১৫ টকা বঢ়োৱাতকৈ কৰ্মচাৰী সকলৰ অন্যবিলাক সা সুবিধা যেনে ল'ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষা, বাসঘৰ আৰু চিকিৎসাৰ সা-সুবিধা বিলাকত বেচি জোৰ দিলে তেওঁলোকৰ সমস্যা সমাধান হ'ব। এই কথা চৰকাৰে বিবেচনা নকৰেনে?

শ্ৰীকামাখ্যা প্ৰসাদ ত্ৰিপাঠী—মাননীয় সদস্যই ঠিকেই কৈছে সেইবিলাক সা-সুবিধা দিবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰা হৈছে আৰু Terms of Reference-ত এই বিলাক বিবেচনা কৰা হ'ব।

অসম আৰু মেঘালয়ৰ বাবে উপদেষ্টা কমিটি

শ্ৰীমনেশ্বৰ বড়োই সুধিছে:

*৭০। মাননীয় মুখ্যমন্ত্ৰী মহোদয়ে অনুগ্ৰহ কৰি জনাব নে—

(ক) কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে অসম আৰু মেঘালয়ত পাৰস্পৰিক কিম্বা উমৈহতীয়া স্বাৰ্থ জৰিত বিষয়সমূহৰ সম্পৰ্কত এই দুয়োখন ৰাজ্যৰ চৰকাৰক

পৰামৰ্শ দিবলৈ এখন কমিটি নিয়োগ কৰিছে, এইটো কথা সঁচা নে?

(খ) যদি সঁচা হয়, এইখন প্ৰকৃতপক্ষে কিহৰ কমিটি আৰু ইয়াৰ তথাকথিত পৰামৰ্শৰ মূল্য আৰু কৰ্ত্তৃত্ব কি?

(গ) কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে এই কমিটি গঠন কৰাৰ বিষয়ে অসম চৰকাৰৰ মতামত বিচাৰিছিল নে নাই?

(ঘ) যদি বিচাৰিছিল, অসম চৰকাৰে এই প্ৰস্তাৱিত সন্মতি দিছিল নেকি?

(ঙ) যদি দিছিল, তেনে প্ৰস্তাৱিত সন্মতি কি কি ভিত্তিত দিছিল?

(চ) এই কমিটিত কিমানজন সদস্য আছে আৰু তেওঁলোক কোন কোন আৰু এই কমিটিৰ চিয়াৰমেন কোন?

মুখ্যমন্ত্ৰী শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীয়ে উত্তৰ দিছে:

(ক) এনেকুৱা কমিটিৰ বিষয়ে আইনত একো ব্যৱস্থা নাই। শ্বিলং মহানগৰীৰ বিষয়েহে দুয়োখন ৰাজ্যৰ বাবে এখন উপদেষ্টা কমিটিৰ ব্যৱস্থা আছে। সমগ্ৰ উত্তৰপূৰ্ব অঞ্চলৰ বাবে এখন পৃথক উপদেষ্টা কমিটিৰো ব্যৱস্থা আছে।

(খ) —১৯৬৯ চনৰ অসম পুনৰ্গঠন (মেঘালয়) আইনৰ ৬৩ ধাৰাত শ্বিলং উপদেষ্টা কমিটিৰ বিষয়ে লেখা আছে।

(গ)—হয়।

(ঘ) আৰু (ঙ)—স্বৰ্ত্ত সাপেক্ষে দিছিল। অসম চৰকাৰে বিচাৰিছিল যে শ্বিলং, কেণ্টনমেণ্ট আৰু দাতিকাষৰিয়া ঠাইৰ সমন্বয়মূলক (co-ordinated) উন্নয়নৰ কাৰণেহে উপদেষ্টা কমিটিখন হব লাগে।

(চ)—মুঠতে চাৰিজন সদস্য, অসম আৰু মেঘালয়ৰ মুখ্যমন্ত্ৰী দুজন আৰু দুয়োখন ৰাজ্যৰ এজন এজন মন্ত্ৰী। অসমৰ পৰা পৌৰপ্ৰশাসন বিভাগৰ মন্ত্ৰীক সদস্য কৰা হৈছে।

Shri Maneswar Boro—কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে অসম আৰু মেঘালয়ৰ মাজত যিটো উমৈহতীয়া স্বাৰ্থ জড়িত আছে সেই আলোচনা কৰোঁতে দুয়োখন ৰাজ্যৰ পৰামৰ্শ দিবৰ কাৰণে এই কমিটি গঠন কৰা হৈছিল কিন্তু ভাৰতৰ অন্যান্য অঞ্চলত থকা ৰাজ্য বোৰৰ ক্ষেত্ৰত এনেকুৱা ধৰণৰ কমিটি গঠন কৰা হৈছিল নেকি?

Shri Mahendra Mohan Choudhury (Chief Minister)—অসম আৰু মেঘালয়ৰ কাৰণে কোনো কমিটি গঠন হোৱা নাই কেৱল চিলং আৰু তাৰ দাতিকাষৰীয়া ঠাইৰ উন্নয়নৰ কাৰণে উপদেষ্টা কমিটি গঠন কৰা হৈছে। দুয়োখন ৰাজ্যৰ সম্বন্ধয় ৰাখি কেনেকৈ উন্নয়ন হব লাগে সেই বিলাক কথাহে আলোচনা কৰিবলৈ এই কমিটি গঠন কৰা হৈছে।

Shri Hiralal Patwary— মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে কৈছে যে এখন উপদেষ্টা কমিটি গঠন কৰা হৈছে কিন্তু মোৰ প্ৰশ্ন হৈছে যে ভাৰতৰ অন্যান্য ৰাজ্যত এনে-ধৰণৰ কমিটি আইনৰ জৰিয়তে গঠন কৰা হৈছে নে? Manipur, Tripura, Nagaland-ত আইনৰ জৰিয়তে কমিটি গঠন কৰি দিয়া হৈছে নেকি? আৰু ৰাজ্যটো এনেকুৱা আছে নেকি ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—মাননীয় সদস্যই যিখন উন্নয়ন কমিটিৰ কথা কৈছে সেইখন অসম আৰু মেঘালয়ৰ কাৰণে নহয়, সেইখন পূৰ্বাঞ্চলৰ কাৰণে। অসম, নগালেণ্ড, মণিপুৰ, ত্ৰিপুৰা, মেঘালয় আটাই-বিলাকৰ উন্নতিৰ কাৰণেহে কমিটিখন গঠন কৰা হৈছে। এনেকুৱা কমিটি আন ঠাইত নহয়। কাৰণ আজি স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পাচত একোখন সৰু সৰু ৰাজ্যৰ গঠন হৈছে সেই কাৰণে এখন উপদেষ্টা কমিটি পতাৰ সিদ্ধান্ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে লৈছে কিন্তু আইনখন কাৰ্য্যকৰী হোৱা নাই, কাৰণ তাত কিছুমান অসুবিধা আছে। আমাৰ যিবিলাক ৰাজ্য আছে সেইবিলাকত স্বায়ত্ব শাসনত কিবা বাধা সৃষ্টি হ'ব পাৰে নে নোৱাৰে সেইবিলাক কথা আলোচনা কৰিবলগীয়া আছে। আমি সোনকালে প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ নেতৃত্বত এখন সভা পতাৰ কথা আছে তাত এই কমিটি পতা উচিত হয়নে নহয় আৰু এই কমিটিয়ে কেনেকুৱা কাম কৰিব সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব।

Shri Maneswar Boro—মন্ত্ৰী মহোদয়ে ক'লে তেনেকুৱা কমিটি আইন ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত হোৱা নাই। মই মানিব পাৰোনে অন্যান্য ৰাজ্যৰ ক্ষেত্ৰত এই ধৰণৰ সমস্যা নাই নেকি ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—নাই।

Shri Atul Chandra Goswami—এই পূৰ্বাঞ্চল কমিটি যে কৰিব খুজিছে ইয়াত অসমৰ ৰাজ্যপালক Chairman পতাৰ কথা আছে কিন্তু ইতিমধ্যে

নগালেণ্ড চৰকাৰে অমান্তি হৈছে বুলি স্পষ্ট ঘোষণা কৰিছে, এইটো হয়নে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—মই আইনখন পঢ়ি দিছো।

"Establishment and composition of the North Eastern Council—There shall be a Council to be called the North Eastern Council which shall consist of the following members namely :—

(a) The Governor of Assam, who shall be the Chairman thereof ;

(b) The Chief Ministers of Assam and Meghalaya ;

(c) A Minister each from the State of Assam and from Meghalaya to be nominated by the Governor on the recommendation of the Chief Minister concerned ;

(d) The Administrators of the Union territories of Manipur and Tripura ;

(e) The Chief Ministers of Manipur and Tripura and

(f) The person for the time being holding the office of the Adviser to the Governor of Assam for Tribal Areas ;

Provided that if/any time the Government of Nagaland expresses its desire to be represented on the Council, the Chief Minister of that State and one other Minister to be nominated by the Governor shall also be members of the Council ;

Provided further that if there is no Council of Ministers in any State referred to in this section, the President may, if he deems fit necessary so to do nominate not more than one person to represent the State on the Council for so long as there is no Council of Ministers in such State.

The functions of the Council ; (1) The Council shall be an advisory body and may discuss any matter in which some or all of the States represented on the Council have a common interest and advise the Government of each State concerned as to the action to be taken taken on any such matter.

In particular, and without prejudice to the generality of the provisions of sub-section (1), the Council may—

(a) formulate for the States represented thereon a unified and coordinated regional plan in respect of such plan schemes for those States as are of common importance to the North Eastern areas of India, such as schemes relating to Inter-State communications, common irrigation, power and flood control projects, agricultural production to achieve regional food self sufficiency and balanced industrial development of the region."

Shri Sarat Chandra Rava—অসম আৰু মেঘালয়ৰ যি সমন্বয় কমিটি আছে সেই কমিটি দাতিকাষৰীয়া ঠাইবিলাকৰ উন্নতিৰ কাৰণে কৰা হৈছে বুলি কৈছে, এই কমিটিয়ে ইতিমধ্যে এই অঞ্চলত কি কি উন্নয়নৰ কাম লৈছে জনাবনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—উভয়ে দুয়োটা ৰাজধানী মেঘালয় আৰু শ্বিলং চহৰৰ উন্নয়নৰ কথা আছে, এই কমিটিৰ Function হৈছে বিশেষকৈ শ্বিলংত পানী যোগানৰ ব্যৱস্থা লোৱা।

Shri Atul Chandra Goswami—অধ্যক্ষ মহোদয়, এই কমিটি নিৰ্ব্বাচিত সদস্যৰ দ্বাৰা পতা হোৱা নাই তদুপৰি ৰাজ্যপালকে এই কমিটিৰ Chairman পতা হৈছে। এই সম্বন্ধে বিধানসভাৰ অনুমোদনলৈ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক জনোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছেনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—ৰাজ্যপালক Chairman কৰাৰ কাৰণ হৈছে যে নিৰ্ব্বাচিত লোকৰ দ্বাৰা কমিটি গঠিত হ'লে unhealthy পৰিস্থিতি হব পাৰে। সেই কাৰণে অসম চৰকাৰে ইয়াত আপত্তি জনোৱা নাই।

Shri Kamini Mohan Sarma—মুখ্য মন্ত্ৰীয়ে জনাবনে নে শ্বিলং চহৰ খন অসম চৰকাৰৰ হাতৰপৰা মেঘালয়ৰ হাতত আৰু এই চহৰ খনৰ উন্নয়নৰ কাৰণে উভয়ে প্ৰচেষ্টা কৰিছে নেকি আৰু ইয়াৰ খৰচটো উভয়ে ভাৰে হব নেকি ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—খৰচ কৰিবলগীয়া হলে উভয়ে ভাবে কৰিব লাগিব আৰু ২ ভাগত কৰিব লাগিব। Cantonment আৰু Municipality এলেকাৰ কাৰণেহে কৰা হব, গোটেই District-ৰ কাৰণে কৰা নহয়। আন Area ৰ কাম মেঘালয়ৰ হাতত।

Shri Dulal Chandra Barua—Nagaland চৰকাৰে এই Council ৰ ক্ষেত্ৰত অনুমোদন দিব পৰা নাই কাৰণ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত এনেকুৱা কমিটিয়ে তেওঁলোকৰ ৰাজনৈতিক মৰ্যাদা ক্ষুন্ন কৰিব পাৰে ; অসম চৰকাৰেও এই কথা নাভাবে নেকি ? এই কমিটিৰ এখন Regional Council থাকিব তাত ৰাজ্যপাল চেয়াৰমেন থাকিব আৰু অন্যান্য Chief Commissioner-ৰ লগতে আমাৰ মন্ত্ৰীমহোদয়ো থাকিব। গতিকে Nagaland-য়ে ভবাৰ দৰে অসমৰ কাৰণেও ৰাজনৈতিক মৰ্য্যদা ক্ষুন্ন নহবনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—নগালেণ্ড চৰকাৰে এই কমিটিৰ অন্তভূৰ্ক্ত নোহোৱাৰ কাৰণে আন ৰাজ্যবিলাকৰো প্ৰতিবন্ধকতা হব আৰু যি উদ্দেশ্য বহু পৰিমানে ব্যাহত হব। আমি যি Advisory Council ৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে সি আমাৰ provincial autonomy ত হস্তক্ষেপ নকুৰে। আমাৰ autonomy মৰ্য্যদা ক্ষুন্ন নকৰাকৈ আমাৰ এই অঞ্চলৰ উন্নয়ন কৰিবৰ কাৰণে আলোচনা কৰি এই কমিটি কৰা হৈছে। এই কমিটিখন কৰোতে আমাৰ সদনেও স্বাগত জনাইছিল। সেই সময়ত মাননীয় সদস্য শ্ৰীগৌৰীশঙ্কৰ ভট্টাচাৰ্য্যাই প্ৰস্তাৱটোত মত দিছিল আৰু অঞ্চল সমূহৰ উন্নয়ন কল্পেই এই পৰিষদ গঠন কৰা হয়—ইয়াৰ ফলতে সমূহীয়া উন্নয়ন হব আৰু সেই অঞ্চলৰ বিভিন্ন জিলা ক্ৰমে আমাৰ ওচৰ চাপি আহিব।

Re : Interview with the Chief Minister by the All-Assam Koch-Rajbongshi Sanmilan

Shri Kabir Chandra Roy Pradhani asked :

*71. Will the Chi f Minister be pleased to state—

(a) Whether it is a fact that a deputation of All-Assam Koch-Rajbongshi Sanmilan ment the Chief Minister in the month of November 1970 ?

(b) If so, what were the points of discussion and whether any memorandum was submitted for redress of their grievances ?

(c) If so, the views of the Government in this regard ?

(d) Whether Government is also aware that they met the

Prime-Minister of India and other Central Ministers for the same reasons?

(e) Whether it is also a fact that the Central Government wanted recommendation from the Government of Assam to include Koch-Rajbongshi in the list of Scheduled Castes?

71. (a)—Yes.

(b)—The points regarding inclusion of Koch and Rajbongshi community in the list of Scheduled Castes were discussed on the basis of memorandum earlier submitted to the Government of India in 1968.

(c) The *status quo* should be maintained in the matter.

(d)—Yes.

(e)—No. But Government of India once requested for State Government's recommendations and reply was sent as above (c).

Shri Kabir Chandra Roy Pradhani—অধ্যক্ষ মহোদয়, বৰ্ত্তমান অসমত যিটো জনসংখ্যা আছে তেওঁলোকে নিজৰ অৱস্থাৰ কথা জানিবলৈ পাই তেওঁলোকৰ ভিতৰতে গভীৰ অসন্তুষ্টিৰ প্ৰকাশ হৈছে—এই কথা চৰকাৰে জানেনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—উন্নয়ণৰ ক্ষেত্ৰত অসন্তুষ্টিৰ হৈছে। সেইকাৰণে আমাৰ গোৱালপাৰা জিলাৰ ৰাজবংশী সকলক পিচপৰা শ্ৰেণী হিচাবে গণ্য কৰা হৈছে আৰু তেওঁলোকৰ উন্নতিৰ বাবেও যথেষ্ট ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

Shri Atul Chandra Goswami—কোচ ৰাজবংশী সকলৰ Deputation এটাই মুখ্যমন্ত্ৰীক লগ ধৰিছিল। এতিয়া সেই Deputation ৰ leader উপমন্ত্ৰী হোৱাৰ কাৰণে কোচ ৰাজবংশী সকলৰ অৱস্থা উন্নত হৈছে বুলি চৰকাৰে গণ্য কৰিছেনে কি? কি ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছে জনাবনে?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—সেই Deputation টোক মই প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ অফিচত লগ পাইছিলো। তাত আমি আলোচনা বহুতে কৰিছিলো—কিন্তু আমাৰ কোনো Leader নাছিল। সেই পিচপৰা অঞ্চলবিলাকৰ উন্নতিৰ অৰ্থে কি ব্যৱস্থা লোৱা হব এই বিষয়ে মই পিচত কম।

Shri Hiralal Patwary—মাননীয় মন্ত্ৰী মহোদয়ে কৈছে যে গোৱালপাৰাৰ ৰাজবংশী সকল পিচপৰি আছে। ইয়াৰোপৰি মটক, চাওদাং আদিও পিছপৰি আছে। এতিয়া দেখা গৈছে যে কিছুমান Most Backward, কিছুমান Economically Backward, কিছুমান Educational Backward আদি কৰি কৰি সমাজত বিভেদৰ সৃষ্টি হৈছে। এতিয়া তেখেতসকলে scheduled caste হবলৈ বিচাৰিছে। এতিয়া গোৱালপাৰাত Scheduled Caste গণ্য কৰা হৈছে আৰু ইয়াত হোৱা নাই।

Shri Mahendra Mohan Choudhury—পশ্চিম বঙ্গত থকা ৰাজবংশী মানুহ আৰু আমাৰ ইয়াত থকা ৰাজবংশী মানুহৰ মাজত ব্যৱধান আছে। পশ্চিম বঙ্গৰ ৰাজবংশীৰ তুলনাত আমাৰ কোচ ৰাজবংশী সকল যথেষ্ট উন্নত আৰু সমাজত প্ৰতিষ্ঠিত। আৰু কোচ ৰাজবংশী সকলৰ উন্নয়নৰ বাবে সকলো ৰকমৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

Shri Kabir Chandra Roy Pradhani—আমাৰ দেশখন যে গণতান্ত্ৰিক দেশ এইটো কথা সকলোৱে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। এতিয়া জনসংখ্যা অনুপাতে সকলো ঠাইতে সকলো তৰফৰ পৰাই প্ৰতিনিধিত্ব হয়। গতিকে শোষণ আৰু নিস্পেষণ কম হোৱা আৱশ্যক। আজি বিভাগ বিলাকত দেখিছো Class I পৰা Class IV লৈ যিমান বিলাক কৰ্মচাৰী আছে তাত প্ৰতিনিধিত্ব ঠিকমতে হোৱা নাই। আজি বিধান সভাতো দেখিছো এটা বিৰাট সংখ্যক মানুহে পিচৰপৰা অৱস্থাত থকাৰ বাবে গণতান্ত্ৰিক ৰাষ্ট্ৰ এখনৰ ৰাজনৈতিক অধিকাৰ খিনি পোৱা নাই। এইবিলাক কথা বিবেচনা কৰি আমি Scheduled Caste-ত যোৱাৰ কথা ভাবিছো। এই কথা চৰকাৰে বিবেচনা কৰি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক জনাইছে আৰু ইয়াৰ Recommendation সোনকালে দিব নে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—জনসংখ্যা অনুপাতে প্ৰতিনিধিত্ব পোৱা নাই বুলি কোৱা কথা ৰব গ্ৰহণ যোগ্য নহয়। ১৯২১ চনৰ চেনচাচ মতে কোচ ৰাজবংশীৰ সংখ্যা আছিল ৯১,২১৮। ১৯২১, ১৯৩১ আৰু ১৯৪১ চনৰ চেনচাচৰ হিচাব কৰি লৈ আজি তেখেতসকলৰ সংখ্যা ৪ লাখ ৫০ হাজাৰ হব। এই ৪ লাখ ৫০ হাজাৰ মানুহৰ ভিতৰত

আমাৰ বিধানসভাত যথেষ্ট প্ৰতিনিধি আছে। গতিকে কোচ ৰাজবংশী সকলেও যথেষ্ট সুবিধা পাইছে।

Shri Bhupen Hazarika—এই সূত্ৰত আমাৰ ৰাজবংশী সকলক Schedule Caste-ত পৰিণত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এটা কমিটি কৰা হৈছিল। এই কমিটিক কি Recommendation দিয়া হৈছিল মন্ত্ৰী মহোদয়ে জনাবনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—তেওঁলোকক এই সম্পৰ্কত কোনো Recommendation দিয়া হোৱা নাই। উন্নয়নমূলক কাম কেনেভাৱে কৰিব এই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

Shri Kabir Chandra Roy Pradhani—ইয়াত যিটো Memorandum দিয়া হৈছে আৰু তাত যিবিলাক Figure আছে সেইটো প্ৰকৃততে সত্য। মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে সত্য নহয়। কাৰণ ইয়াত ৪ লাখ ৯১ হেজাৰ আছে। এইটোত আমি Challenge কৰিছো। কাৰণ আগৰ Chief Minister-এ দিয়া মতে এইটো সম্পূৰ্ণ ভুল। গতিকে এইটো পুনৰ চাই-চিতি নতুনকৈ দিবনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—আগেয়ে আমাৰ Census-ত জাতিগত বা সাম্প্ৰদায়িকগত ভাবে ধৰা নাছিল। ১৯২১ চনৰ Census-ৰ পৰা ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি গৈ আছে আৰু এতিয়া ৪ লাখ ৫০ হেজাৰ হৈছে। এতিয়া এইবিলাক মানুহৰ Census কৰি উলিওৱাটো সম্ভৱপৰ নহয়।

কৰিমগঞ্জ-চিলেট সীমান্তত পাকিস্তানৰ সৈন্যসজ্জা

Shri Maneswar Boro asked :

72. Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) Whether the attention of the Chief Minister has been drawn to the news item published in the *Natun Asamiya*, dated 17th February 1971, under the caption "কৰিমগঞ্জ-ছিলেট সীমান্তত পাকিস্তানৰ সৈন্যসজ্জা।"

(b) If so, how far the news item is correct ?

(c) What action has been taken by the Government in this regards ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury (Chief Minister) replied :

72. (a)—Yes

(b)—Available information indicates that during the course of

last few weeks Pakistan authorities have somewhat re-inforced their Border Security Forces in areas opposite to our Karimganj Border.

(c)—Government have taken note of these developments and our Border Security Force authorities have since been alterted to maintain unobstrusive watch over the situation.

Dr. Bhupen Hazarika—ইয়াত মুখ্যমন্ত্ৰীয়ে কৈছে যে কথাটো সঁচা। কৰিমগঞ্জত পাকিস্তানী সৈন্যৰ সজ্জা এইটো ১৭ ফেব্ৰুৱাৰীৰ কথা। কিন্তু ৬ মাৰ্চৰ Assam Tribune-ত এইটো কথা আছে—Pak Boatmen allowed to carry trade in Meghalaya।

আমাৰ ইয়াত যাতে ব্যৱসায় বানিজ্য চলি থাকে তাৰ বাবে কিছুমান নাৱৰীয়াক সোমাবলৈ দিছে—The Meghalaya Government has implemented a scheme to allow Pakistani Boatmen to paddle into Indian Territory upto shell on Khasi Hills—East-Pakistan border for trading goods.

১৭ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা কৰিমগঞ্জত পাকিস্তানী সৈন্য সজ্জিত হৈ থকাত ৬ মাৰ্চত সোমাবলৈ দিয়াটো বৈধ বুলি গ্ৰহণ কৰা হৈছে। এইটো সিদ্ধান্তৰ লগত অসমৰ নিৰাপত্তাৰ কিবা সম্বন্ধ আছে নেকি ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—আমাৰ খাচী সীমান্ত আৰু পাকিস্তান সীমান্তত বানিজ্যৰ আদান-প্ৰদান হোৱাৰ কাৰণে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে অনুমতি দিছে আৰু মেঘালয় চৰকাৰেও ঢিলাই দিছে। সেইটো হোৱাৰ কাৰণে আমাৰ ইয়ালৈ মাছ, কণী আদি আহিব ধৰিছে। কিন্তু ইয়াৰ দ্বাৰা আমাৰ নিৰাপত্তাত হানি হোৱা কোনো ভাবেই আমি দেখা নাই।

Shri Gaisuddin Ahmed—Whether it is a fact that a section of East Pakistan Liberation Army which have been unarmed had to take shelter in Agartala? If so, what steps Government has taken in this regard for helping this Liberation Army?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—Sir, I cannot reply to a question which relate to the Govt. of Tripura but to correct my friend I would like to say that there has been a Press Note in which it was contradicated by the Tripura Government.

Shri Rothindra Nath Sen—The Hon'ble Chief Minister has just said about border trade—between Meghalaya and East Pakistan but the question related to Karimganj border of Pakistan. May I submit that there is no business trade legally open between Karimganj border and East Pakistan. It is only between Meghalaya and East Pakistan. There should not be any confusion.

Shri Mahendra Mohan Choudhury—It is quite true. Only I have said that it was only between the Meghalaya Government and the Pakistan border. It has nothing to do with the Assam Pakistan border.

Shri A. N. Akram Hussain—স্বাধীন বাংলাদেশৰ যিবিলাক স্বেচ্ছাসেৱক তেওঁলোক পশ্চিম পাকিস্তানৰ অত্যাচাৰৰ বাবে আমাৰ সীমান্ত পাৰ হৈ আহিব খোজে—তেওঁলোকক আশ্ৰয় দিবনে ?

Shri Mahendra Mohan Choudhury—এইটো প্ৰশ্ন ইয়াত নুঠে।

Re : Magistrate Court at Dergaon

Shri Narendra Nath Sarma asked :

73. Will the Minister-in-charge of Law be pleased to state—

(a) Whether Government consider to establish a Magistrate Court at Dergaon in view of growing development of Dergaon and to give benefit to the people of Ahotguri and that of nearest mouzas of Dergaon ?

(b) Whether Government propose to examine the possibility of opening the said court during this year ?

Shri Abdul Matlib Mazumdar (Minister, Law) replied :

73. (a)—There is at present no proposal before the Government for establishment of a Magistrate Court at Dergaon.

(b)—No.

শ্ৰীমতী লিলি সেনগুপ্তা—এইটো কথা সঁচানে যে আহতগুৰিৰ পৰা এজন মানুহ গোলাঘাট court-লৈ আহিবলৈ তিনিদিন সময় লাগে গতিকে তেওঁলোকৰ সুবিধাৰ কাৰণে ডেৰগাৱঁত এটা court-ৰ ব্যৱস্থা কৰিবনে ?

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী (মুখ্যমন্ত্ৰী)—ডেৰগাৱঁৰ পৰা গোলাঘাটলৈ মাত্ৰ ১৫ মিনিট সময় লাগে।

শ্ৰীতুলাল চন্দ্ৰ বৰুৱা—আহঁতগুৰিৰ পৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ যিটো বিৰাট অঞ্চল আছে বোকাখাট বা ডেৰগাৱঁলৈ তাৰ পৰা যাবলৈ এদিন সময় লাগে। গতিকে এই লোক সকলৰ সুবিধার্থে ডেৰগাৱঁত এটা court কৰাৰ কথা চৰকাৰে নাভাবেনে ?

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী (মুখ্যমন্ত্ৰী)—এই বিষয়ে চিন্তা কৰা হব।

Re : Tourist Lodge at Matanga

*74. Will the Minister-in-charge of Tourism be pleased to state—

(a) Whether proposal for construction of a Tourist Lodge at Matanga near Daranga which is a very important border of India and Bhutan?

(b) Whether Government is aware that the place offers a a very fascinating view which will attract a good number of Tourists ?

(c) Whether Government is aware that for want of such an arrangement the visitors, now extremely suffer requiring to return back either to Gauhati or to Nalbari ?

Mr. Speaker—This question will remain pending.

Shri Prabhat Kumar Choudhury (Minister, Tourism) replied :

74. (a)—Yes, there has been some suggestion for construction of a Tourist Lodge round about Daranga.

(b)—Yes.

(c)—Government have no information.

Mr. Speaker--This question will remain pending.

বৰপেটা মহকুমাৰ বাবে বিত্তীয় সাহায্য

ডঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাসে সুধিছে :

*৭৫। মাননীয় ৰাজহ বিভাগৰ মন্ত্ৰী মহোদয়ে অনুগ্ৰহ কৰি জনাব নে—

(ক) বৰপেটা মহকুমাত ১৯৭০-৭১ আৰু ১৯৭১-৭২ চনৰ ভিতৰত কিমান টকা পৰীক্ষামূলক বিত্তীয় সাহায্য হিচাবে দিয়া হৈছে?

(খ) এই সাহায্য কোন কোন আঞ্চলিক পঞ্চায়তক দিয়া হৈছে?

(গ) এই আঞ্চলিক পঞ্চায়তৰ অন্তৰ্গত মৌজাকেইখনৰ নাম কি কি আৰু কোন কোন বিধান সভাৰ সমষ্টিৰ ভিতৰত পৰে?

ৰাজ্যিক ৰাজহমন্ত্ৰী শ্ৰীপৰমানন্দ গগৈয়ে উত্তৰ দিছে:

৭৫ (ক)—চলিত ১৯৭০-৭১ চনৰ বছৰটোত বৰপেটা মহকুমাত মুঠ ৭,২৫,৬১১ টকা পৰীক্ষামূলক সাহায্য হিচাবে দিয়া হ'ল। ১৯৭১-৭২ চনৰ বছৰ এতিয়াও আৰম্ভ হোৱা নাই গতিকে সেই বছৰটোত মঞ্জুৰী দিয়াৰ প্ৰশ্ন নুঠে।

(খ)—এই সাহায্য ৰূপহী, বৰপেটা, জালাহ, ভৱানীপুৰ, মন্দিয়া, চেঙ্গা, গোবৰধনা আৰু বজালী আঞ্চলিক পঞ্চায়তক দিয়া হ'ল।

(গ)—এই আঞ্চলিক পঞ্চায়তৰ অন্তৰ্গত মৌজা আৰু বিধান সভাৰ সমষ্টিৰ নাম তলত দিয়া হ'ল—

মৌজাৰ নাম—দামকাছাকা বাওচি, ৰূপহী, তিতাপানী, পাকা, নগাওঁ, চাপাগুৰি, মানিকপুৰ, বেতবাৰী, ঘিলাজাৰি, ভৱানীপুৰ, জনিয়া, বাঘবৰ, মন্দিয়া, চেঙ্গা, খাৰিজাবিজনি, হস্তিনাপুৰ, চৰিহা, উত্তৰ বজালি আৰু পূব বজালি।

সমষ্টিৰ নাম—বৰপেটা, চেঙ্গা, সৰুখেতি, বাঘবৰ, জনিয়া, ভৱানীপুৰ, সৰভোগ, পাটাচাৰকুচি আৰু বৰমা।

ডাঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস—অধ্যক্ষ মহোদয়, কোন কোন মৌজাত কিমান কিমান টকা দিয়া হৈছে আৰু এই মৌজাবিলাক কোন কোন সমষ্টিৰ অন্তৰ্গত?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—মৌজা হিচাবে মোৰ ইয়াত নাই। কালিলৈ দিব পাৰিম।

ডাঃ সুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস—কোন মৌজাত সাহায্য পোৱা হৈছে সেই বিষয়েহে মই প্ৰশ্ন কৰিছিলোঁ আৰু যিবিলাক অনুদান দিছে সেইবিলাক কাৰ জৰিয়তে দিয়া হৈছে?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—আঞ্চলিক পঞ্চায়তৰ যোগেদি বিতৰণ কৰা হৈছে।

ডাঃ স্বুৰেন্দ্ৰ নাথ দাস—যিবিলাক মৌজাত লাখ লাখ টকা খৰছ কৰা হৈছে, তাৰ এটা তদন্ত হব নে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—নিশ্চয় কৰিব লাগিব।

শ্ৰীঅতুল চন্দ্ৰ গোস্বামী—সাধাৰণতে Test Relief ৰ ক্ষেত্ৰত সদৰ মহকুমাধিপতি বা D.C. ৰ চুপাৰিচ হৈ আহিব লাগে ; কিন্তু এই ৭ লাখ ২৫ হেজাৰ টকা মহকুমাধিপতিৰ চুপাৰিচ নহৈ পোনপতীয়াকৈ গৈছে। এইবিষয়ে চৰকাৰে অনুসন্ধান কৰিবনে ?

শ্ৰীবিশ্বদেৱ শৰ্মা—এইটোৰ খবৰ লব লাগিব।

শ্ৰীহীৰালাল পাটোৱাৰী—মই প্ৰশ্ন কৰিব বিচাৰিছোঁ যে এনে ধৰণৰ টকা নিৰ্ব্বাচনৰ সময়ত দিয়া হৈছে। কিন্তু বানপানী হৈছিল June, July আৰু August মাহত। মই ফেব্ৰুৱাৰী মাহত বৰপেটালৈ গৈছিলোঁ। তাত আটাৰ বস্তাত ২০ টকা আৰু চাউলৰ বস্তত ১০ টকাত দিয়াৰ জনৰৱ উঠিছে। গতিকে মন্ত্ৰী মহোদয়ে এইটো তদন্ত কৰিবনে ?

শ্ৰীমহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী—Test Relief-ত দিয়া সৰহখিনি টকা যেতিয়া সম্পূৰ্ণ মঠাউৰি ভাঙিছিল তেতিয়া দিবৰ কাৰণে মঞ্জুৰ কৰা হৈছিল। বানপানীৰ বাবে বৰপেটাত বিৰাট অঞ্চল ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছে আৰু তেওঁলোকৰ সাহায্যৰ কাৰণে দিয়া হৈছিল।

শ্ৰীলক্ষ্যধৰ চৌধুৰী—বহুতো অভিযোগ আহিছে। গতিকে এইটো Pending কৰি ৰাখিব লাগে।

Re : Eviction in Sisupani Forest Reserve

Shri Pitsing Konwar asked :

*7. Will the Minister-in-charge of Forests be pleased to state—

(a) Whether eviction operation has been carried on in Sisupani Forest Reserve for evicting the Boro Tribal people who have been allowed to settle therein by Government ?

(b) Whether it is also a fact that various atrocities by police are going on unabated on the Boro tribal people of Sisupani ?

(c) Whether Minister of Forests visited the affected areas in Sisupani Forest Reserve ?

(d) If so, whether he received any complaint from the Boro tribal people ?

(e) If so, the steps taken by Government in this regard ?

Shri Ranendra Basumatary (Minister, Forest) replied :

76. (a) —Sisupani is a part of the Doyang R. F. Eviction operation was carried out in Doyang R. F. for eviction the encroachers who were Boro tribal, Assamese non-tribal and ex-tea garden labourers. No Boro tribal people were allowed settlement by Government.

(b) No.

(c)—The Minister, Forests and the Deputy Minister, Labour visited only Langtha area of Doyang R, F. on 6th September 1970.

(d) —No

(e)—Does not arise.

AGP. (L.A) 110/71—150—27-3-1971.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

(To which replies were laid on the table)

Re : Staffing pattern and expenditure for maintenance of State Family Planning Bureau.

Shri Debeswar Sarmah asked :

4. Will the Minister, Health be pleased to state—

(a) What is the Staffing pattern of State Family Planning Bureau in Assam ?

(b) What was the total amount spent for maintenance of Staff from 1961-62 to 1969-70 year-wise ?

Shri Chatrasing Teron (Minister, Health and Family Planning) replied :

4. (a)—A statement is placed on table of the House.

(b)—Rs. 5,58,933·91. This amount represents from the year 1964-65 when the State Family Planning Bureau started functioning during October, 1964 to the year 1969-70.

Year	Noot	Expenditure on pay and allowances	Contingencies	Total
		Rs.	Rs.	Rs.
1964-65	5	4,461·03	Nil	4,468·03
1965-66	10	27,156·94	21,691·25	55,848·19
1966-67	11	31,164·17	41,306·75	72,470·92
1967-68	26	68,491·46	13,093·33	81,584·79
1968-69	35	1,23,235·01	34,107 29	1,57,342·30
1969-70	36	1,63,294·91	23,924·77	1,87,219·68

The lists showing the various Categories of Staff employed during different years are placed on the table of the House.

AGP (LA.) 112/71—300+210—29-?-71.

RULING BY THE SPEAKER—POLICY ANNOUNCEMENT BY THE ALL INDIA RADIO

Mr Speaker—On 22.3.71 hon. Member Shri Dulal Chandra Barua gave a notice under Rules 158 and 159 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in Assam Legislative Assembly of a motion of breach of privilege against Shri M.M. Choudhury Chief Minister, Assam. In the notice it was alleged that All India Radio Gauhati published a news bulletin on the morning of 22.5.71 regarding protective measures on flood control at the instance of the Chief Minister without informing anything to the house though it is in session. He had further stated that as a Parliamentary convention all important policy matters of Government should be placed before the house when it is in Session before disclosing the same to the public and that the Chief Minister had therefore committed a breach of privilege of the House. In this connection Shri Barua contended that while the Governor's Address was

under discussion where references were to the flood control measures as well as when a Motion for discussing the 24th Report of the Estimates Committee relating to flood control and Irrigation Wing of the P.W.D. was inclusive, he could not understand h w the Chief Minister could divulge the assurances of the Prime Minister to the Press or Radio before disclosing the same to the House which was in Session. He therefore submitted that the announcement related to a policy matter and that the Chief Minister by making the statement committed the breach of privilege of the House.

The Chief Minister, in course of his reply to the submissions made by Shri Dulal Chandra Barua, stated that it was far from his mind to show any disrespect to the House and he was very sorry that he was charged for the same. He however agreed that when the House was in Session no policy matter should be disclosed outside, before it is disclosed inside the House but stated that he disclosed no policy matter outside the House as alleged, He further contended that the Script, circulated by the All India Radio which was read by the hon. member Shri Dulal Chandra Barua, itself clearly showed that there was nothing of a policy statement and what were mentioned there were nothing but only certain often repeated routine matters and therefore no question of any breach of privilege could arise on the basis of that Script. The Chief Minister further stated that the 24th Report of the Estimates Committee for 1969-70 which was under consideration had nothing to do with the Department as a whole or with the Brahmaputra Flood Control or anything else. Brahmaputra Commission did not come into being at the time of the report was conceived and so the 24th Report had no bearing on the statement.

Now the first question before us is whether the making of

a Policy statement outside the house when it is in Session amounts to a breach of privilege of the House. In this connection, I want to refer to the page 211 of the Kaul and Shakder Book where it states that announcement of a policy decision outside the House when the House is in Session is technically not a breach of privilege or contempt of the house, but it is improper. In the House of Commons it was held by the Speaker in a similar case that—"The custom of the House whereby Ministers judge it courteous to the House to make important announcements here before they make them outside, is a matter of courtery which has grown into a custom, a good custom, of the House. Its breach doer not raise a question of privilege."

In 1959, in Lok Sabha Speaker Shri M.A. Ayyanger held the following the House of Commons of England that even if a matter of Policy were to be announced outside the House while the House is in Session there was no breach of privilege it may be a breach of courtesy.

Similar views were held by different hon. Speakers namely Speaker U.P., Rajasthan etc. in similar circumstances. In the privilege motion against Shri R.C. Barua, Minister, Supply late Speaker Shri H. Goswsmi held that making of a policy statement outside the house when the house is in Session cannot be said to have constituted a breach of privilege. From the above it would appear that the Policy statement outside the House when the House is in Session does not constitute breach of privilege but is improper. other statements which have not beaing on policy decisions neither constitute breach of privilege nor impropriety.

After I received the notice of the complaints, I called for a copy of the script of the News Bulletin on the basis of which the disclosure was alleged to have been made by the Chief Minister and the same reads as follows :

"Assistance to Assam given assurance to Chief Minister Choudhury of necessary assistance to Assam for flood control. Choudhury during his recent visit to capital met Prime Minister and apprised her of Requirememts of state for flood control. But she assured plan will not suffer for shortage of funds. Brahmaputra flood control Commission is now preparing aye plan which will be submitted to planning Commission for Consideration"

Now the second question before me is whether the announcement made by the Chief Minister mentioned in the script can be contrued as a statement regarding policy decision. The Oxford Dictionary has defined the word 'Policy' as a course of action adopted and perused by Government, Party, Rulers etc. and any course of action adopted as advantageous or expendent.

Applying this test it is difficult to hold that the script of the News Bulletin circulated by the All India Radio contained any policy statement of the Government. The assurance given by the Prime Minister about necessary assistance to Assam Flood Control, that the quantum would depend on flood control Plan to be prepared by the State Government, that the Plan will not suffer for shortage of funds and that the Brahmaputra flood control Commission is now preparing the Aye Plan which will be submitted to the Planning Commission cannot be said to be a policy statement of the State Government. Therefore, the rule that no policy statement should be made outside the House while it is in Session can be extended only to important informations bearing on policy decision and not to other kinds of information like the one announced by the Chief Minister.

Taking all these things into consideration, I hold that the Chief Minister did not commit either any breach of privilege or any impropriety by disclosing the information which were mentioned

in the script of the announcement given by the All India Radio. Therefore, I hold that there has been no breach of privilege and the notice is not in order.

Adjournment Motion, Re : Inhuman atrocities in Bangladesh

Mr. Speaker—I have received adjournment motion not only from hon. Members Shri Phani Bora and Sailen Medhi, but also notice under Rule 301 from Shri Dulal Chandra Barua, and Shri Ramesh Mohan Kouli and some proposal for raising a discussion regarding inhuman atrocities committed on the innocent people of Bangladesh raised by Shri Atul Goswami, Shri Maneswar Boro, Shri Mohidhar Pegu, Shri Soneswar Bora, notice by Dr. Surendra Nath Das, Shri Lakhyadhar Choudhury, Shri Benoy Krishna Ghosh, Shri Azad Ali, but I have received notices from Shri Rothindra Nath Sen and Shri Hiralal Patwary. As the subject matter is the same, now we are to come to a decision whether the adjournment motion will get precedence over the motion under Rule 301.

Shri Mahendra Mohan Choudhury (Chief Minister)—Sir, we have got two notices before us. One is for an Adjournment Motion and the other is for a discussion under rule 301 of the Rules of Procedure. Now, Sir, first of all we should decide under what rules such a discussion should be held. When the House will get an opportunity under Rule 301 then is there any necessity for an adjournment Motion. I hope Mr. Bora.........

Shri Phani Bora—The purpose of moving an adjournment Motion is to discuss about a situation arising out of the killing of human beings in East Pakistan. (Voices: It is not Pakistan. It is Bangladesh). Yes Sir, it is called Bangladesh now. The purpose is to discuss this matter and to adopt an unanimous opinion of this August House about this. This is the most important thing happening

at the moment in the world. It is an world shaking event happening not somewhere else but at the border of the State of Assam. The people of Assam has got many relations with the people of Bangladesh. I therefore, request you to kindly allow as to discuss the matter through an adjournment Motion.

Mr. Speaker—I am only stating that many notices under Rule 301 and also notices for an adjournment motion have been received by me. Now, the adjournment motion will get precedence over the motion under rule 301. And that will be possible when the question about admissibility is done. Again the question of further discussion about the situation prevailing in Bangladesh will come last of all. Now, we are to come to a decision about it.

Shri Phani Bora—If we unanimously agree to adjourn the House and take up the question and discuss the situation and pass unanimous opinion of the House that will be sufficient. My purpose is to give an opportunity to the House for coming to an unanimous opinion with regard to an event taking place in our neighbouring country. The purpose of moving my adjournment motion is just to give an opportunity to the House to express our unanimous opinion about it.

শ্ৰীহীৰালাল পাটোৱাৰী—অধ্যক্ষ মহোদয়, মই আপোনাক আৰু মুখ্যমন্ত্ৰীক সহায় কৰিবলৈকে কব খুজিছোঁ যে এটা Adjournment Motion-ৰ দ্বাৰা এই কথাটো আলোচনা কৰিব লাগে। U.P. মধ্যপ্ৰদেশ আদিতো তাকেই কৰিছে গতিকে আমাৰ ইয়াতো কথাটো Discussion কৰিব লাগে।

Shri Mahendra Mohan Choudhury—I quite agree with Shri Bora that the matter is has an great international importance and when the House is in session it is better Sir, for us to discuss the matter. Now. the question is whether we should discuss it under Rule 301 for which notices were given by certain hon. members or we should discuss is through an adjournment motion.

Shri Dulal Chandra Barua—That will be the best if you move a motion from that side.

Shri Phani Bora—My submission is that you have circulated the order papers and if we are to put up a particular matter in between, then it is to be done by substantive motion. I have already moved and tabled a notice for an adjournment of the House which is already been laid down and put in a new agenda. I therefore, do not find any reason why we cannot agree unanimously to adjourn the House. I want the adjournment of the House to discuss this important matter. Moreover by adjourning the House if we take it up then it will have a greater impact and the whole world will know that the State of Assam, the representatives of the people of Assam and this August House took it very seriously. Keeping in abeyance the other events of the House they have discussed this world shaking event and after discussing they have expressed their unanimous opinion. Therefore, Sir, I wanted to discuss it through the adjournment motion.

Shri Dulal Chandra Barua—Whatever it may be the House must be adjourned if we are to discuss this matter. Sir, suggestions have been offered by Mr. Bora, Mr. patwary and also from the Chief Minister and from that we could understand that some sort of a discussion must be there about the situation, Now, in the today's order paper there is only one item "General discussion on the Budget" and the whole day is there. We have got 3 hours at our disposal and as we are directly concerned with that it will be better if we can express our sentiments about it. (Voices : That is a good suggestion.) Therefore, Sir, I could request you to take up the matter in the form of an adjournment motion just now.

Shri Kamini Mohan Sarma—ইয়াত কলৰ কথাটো। ডাঙৰ নহয়, আজি যি ঘটনা ঘটিছে সি পৃথিৱীৰ ভিতৰতে ভয়াবহ ঘটনা।

Shri Mahendra Mohan Choudhury (Chief Minister)—I have already submitted to you about it Sir. It is an international matter and as these things are taking place at our border we should be vitally concerned about it. Therefore, I have no objection if the House wants to discuss it even for the whole day. But then the question remains whether to discuss such a matter an adjournment is really necessary or are there any opportunities available to the House ? In view of these facts it is upto to you to decide whether we should discuss it under 301 of the Rules of Procedure or through an adjournment motion. For any such discussion we should go by the rules not in an adhoc manner.

Shri Phani Bora—The difficulty of Rule 301 is that you are to fix a time limit, and if you fix a time limit, only the mover will get a chance to speak. You cannot allow a general discussion on it. But we want a better scope which is not sought to be denied by the Leader of the House as well because he also said that he has no objection if the matter is discussed the whole day. Therefore, Sir, Rule 301 will not fulfil the desire of the Members, and therefore we would request you to allow the adjournment motion so that we may discuss the matter thoroughly.

Shri Kamini Mohan Sarma—অধ্যক্ষ মহোদয়...........

Shri Mahendra Mohan Choudhury—I have already moved a motion orally that this matter be discussed immediately. Let it be discussed.

Mr. Speaker—If you move a motion like that then it can be discussed.

Shri Phani Bora—Sir, there is no question of prestige here. It seems that the other side of the House—Treasury bench—has taken it as a matter of prestige. Why should they take it like that ? I have not moved a censure motion against the Government. I have moved a motion that this House should be adjourned to discuss this

matter. What is the objection to It ? I want to adjourn the House in order to bring about a change in the order paper. What is the objection to it ? I do not understand. This House has got to be adjourned and the House should discuss this matter and what we can do about it has got to be decided Let us pass an unanimous resolution expressing our feeling and let us convey the same to those who are valiantly fighting for their freedom.

Shri Lakhyadhar Choudhury—এতিয়া কথা হৈছে এইটো reject কৰিবনে admit কৰিব। Adjournment Motion-টো আনিবলৈ দিলে সকলো কথাই ওৰ পৰিব।

Mr. Speaker—I have tried to accommodate it under Rule 301.

Shri Dulal Chandra Barua—This is simple here. There is no rule under which the House can be adjourned abruptly like this. But we are to go by the sense of the House. The entire House is agreeable that the matter should be discussed here and the best from in which we can discuss the matter is the adjournment motion. This adjournment motion does not seek to censure the Government but to discuss a very serious matter, and we want to cenvey our feeling to those valiant fighters who are fighting for their freedom under the leadership of Seikh Mujibur Rahman, and we want to condemn the atrocities committed by the Military authorities there. Now, our submission is that let this matter be discussed thoroughly and let us adopt a resolution expressing our feeling and support to the freedom fighters under the leadership of Sheikh Mujibur Rahman.

Shri Mahendra Mohan Choudhury—We are also agreeable to pass a resolution condemning the brutalities committed in East Bengal. But under Rule 62 we cannot do that. Rule 62 says—"The Speaker may, if he is satisfied that there has been adequate debate, put the question at such hour as he decides, but such debate will not continue for more than four hours." But this adjournment

motion which has been tabled by Shri Bora cannot be put to vote. This will have to be withd-awn after the discussion and then we may move a resolution and pass it. Therefore, if you decide to suspend Rule 62 we may discuss this matter and then at the closure of the debate, it will have to be withdrawn and then we shall have to pass a resolution expressing our feeling.

Shri Dulal Chandra Barua—The adjournment motion may be talked out.

Mr. Speaker—No, it will have to be withdrawn and then a resolution will have to be passed.

Shri Phani Bora—At the end of the question a resolution may be moved and passed.

Shri Mahendra Mohan Choudhury—Let us discuss the matter by suspending Rule 62, and then during the recess a suitable resolution may be drafted and passed at the end of the discussion of this motion. At the closure of the debate the motion will have to be withdrawn.

Mr. Speaker—Is it the sense of the House that Rule 62 should be suspended ? (Voices : Yes, yes). The Rule 62 is sespeded for today. Now let us fix the time limit.

Shri Dulal Chandra Barua—Sir, the discussion should be closed at 4 0'Clock and the Chief Minister will start replying at 4 0'Clock and the resolution adopted.

Shri Mahendra Mohan Choudhury (Chief Minister)—All right Sir, I shall speak for about half an hour.

Mr. Speaker—Is that the sense of the House that the House will discuss the Motion and the discussion should be closed at 4 P M. i. e. the Chief Minister will speak at 3.30 for half an hour and at 4 0'Clock we adopt a unanimous resolution ?

(Support from all sides)

Shri Sailen Medhi—Sir, I think it will be better if the unanimous resolution is moved from the Chair itself.

(Voices—No. It will not be better)

Mr. Speaker—The Leader of the House will move the Resolution. Let it be drafted in the meantime It is expected that many of the hon Member will participate in the discussion and we must be sympathetic to our colleagues and allow them to speak also. Therefore, I will have to ration the time. Kindly do not mind and cooperate with me. The mover will to get more time as usual and others will be rationed accordingly.

Shri Hiralal Patwary—Sir, our name is also there.

Shri Phani Bora—Mr. Speaker, Sir As soon as Mr. Yahaya khan the Military Dictator of Pakistan declared the political party, who received the unanimous support of the people of East Pakistan illegal and together with it let loose the orgy of violance against the peace-loving patriotic people of East Pakistan, my blood was boiling as the blood of everybody in the world ... ...

Mr. Speaker—Mr. Bora will first move the motion for the adjournment.

Shri Phani Bora—I moved the adjounment motion and it was accepted and the House is adjourned, and I start the discussion: Every lover of independence, every lover of democracy and human rights was boiling with anger. When Mr. Yahaya Khan came to Dacca, started negotiation with Sheikh Mujibur Rahman, brought that other fellow whose name is Bhutto and other leaders of different parties and persons who were required for discussion one after another, he had created an impression in the minds of the whole world that perhaps through constitutional means the problem of East Pakistan would be solved; that by peaceful means this most burning problem which agitated one and all citizens of East Pakistan would be solved. But contrary to the desire of the people of East Pakistan, contrary to the desire of the whole world, this Military Ruler stabbed the East Pakistan people at the back. He flew like

a thief ordering the Military to let loose the orgy of violence. Sir, they are guilty of genocide. To my information, Sir, including women and children who have nothing to do with the revolution. 3 lakhs of peaceful people have been massacred. Even aerial bombing are taking place on the unarmed population and tanks are used, according to information. The houses which are supposed to be occupied by the liberation force or by the peaceful people are fired with canons and razed to the ground and the human beings are killed like guinea pigs. It is unprecedented in the history that a peaceful people who did not revolt, even if they have revolted they have revolted peacefully and most democratically, they have revolted by the consent of the entire population, are suppressed in a most inhuman way. If it is a revolution, it is a revolution by consent of the entire population from the poorest to the Chief Justice of the Dacca High Court. Everybody gave his consent to that great and wise leader Sheikh Mujibur Rahman to lead the country. So these atrocities committed by the Military Rulers of Pakistan over the peaceful people of East Pakistan has got to be protested against with strongest terms, it has got be condemned by everybodv in the world irrespective of ideology, religious belief and political affiliation. Every lover of independence, every lover of democracy, every lover of peaceful transformation of society must condemn this. Sir, it is just and proper that our august House is adjourned to discuss this matter and I am sure that this House will unanimously condemn these inhuman atrocities committed against our brothers and sisters in East Pakistan, our neighbouring State. We should not only condemn it, we should assure them all help, sympathy and cooperation, including, if need be, sacrifice of life by the people of Assam in support of and solidarity with the struggling people of East Pakistan. Mr. Speaker, Sir, East Pakistan people's demand for autonomy which is just and a legitimate one must be supported by every

man. If we go to analyse the situation in East Pakistan, we find population in East Pakistan is greater in number, income from East Pakistan is bigger but expenditure in East Pakistan is less. Even in the Army which is linked up with imperialist machinations, with SEATO was built up by the American imperialism, in that Army also although the population in East Pakistan is greater in number, the number of members in the armed forces is less. Although the revenue is more in East Pakistan, the expenditure is much less in East Pakistan. Virtually East Pakistan has been made a colony of West Pakistan. The East Pakistan people speak one language and West Pakistan people another. Md. Ali Jinna when he became the head of Pakistan, artificially created Pakistan, declared in Dacca that no Bengali language would be allowed ; Urdu will be the only national language in the whole of Pakistan including East Pakistan. I remember there was communal tension both in India and Pakistan ; there was onrush of lakhs of Hindus from Pakistan, but even at that time the student community in East Pakistan rose like one man against the imposition of Urdu language. Then the people of East Pakistan forgot about communalism and fought for their national right as equal citizens. These people if they want autonomy and if the same is denied, then is it not that they have been reduced to second class citizens within the same country called Pakistan, are they not entitled to live as equal citizens in Pakistan? If that is so, they have the legitimate right to demand full autonomy for East Pakistan which has now been re-named Bangladesh by the revolutionery fighters. But this simple demand was not conceded by the West Pakistani rulers though democratic election took place and when the democratic election gave their verdict in favour of this. The Military rulers instead wanted to crush the democratic institutions, democratic parties were not allowed to function and

they have been branded as illegal, and people have been put behind the bar. The Military rulers always want tension to prevail between India and Pakistan so that they can rule as dictators. The common people of Pakistan never wanted war with India to annex Kashmir It was the rulers of Pakistan who created war in the borders of Punjab and Kashmir. The rulers of Pakistan always wanted tension between India and Pakistan so that democracy cannot raise its head and flourish. But when the people are determined no power on earth can destroy them. When the election was fought for drafting of a new constitution. the people overwhelmingly gave their verdict never seen in any country before. One and all voted for autonomy for East Pakistan and that was reflected through the support to Seikh Mujibar Rahman who led the movement. When the verdict was in favour of full autonomy, it is strange and surprising, that the rulers of Pakistan have tried to put ban not only on political parties but they are trying to suppress the entire people of East Pakistan. This movement of the people of East Pakistan is not only a movement for themselves, it is also harbinger of a new atmosphere, new international relationship This movement led by Seikh Mujibar Rahman is a movement for friendship with India, its neighbour. This is a good development because every Indian desire friendly relationship between India and Pakistan We, the people of Assam, know very well the sufferings we had to face for this strained relationship created by the rulers of Pakistan ; we know how our planes are to cover long distance to come to Assam ; we know how our foodstuffs and other necessities of daily life are to be transported in a long zigzag way for the snapping of the river route. Therefore, it is not only a struggle for liberation of East Pakistani people from the clutches of the West Pakistani Zaminders, Rajas and imperialist agents, it is not only a military rule, it is machination between Zamindars,

Rajas and big capitalists of West Pakistan supported, fed and nourished by the American Imperialists and others, this struggle is not only for those people of East Pakistan, but this struggle as well a struggle for bringing about new relationship, friendly relationship, between the people of East Pakistan and the people of India and therefore, we are not only supporting the movement of Sheikh Majibur Rehman but we are supporting rather the movement against imperialism, jamindarism of the Rajas and Maharajas. This is the same struggle the people of East Pakistan are fighting unitedly against imperialism as the people of Vietnam are fighting against imperialism in Vietnam. Therefore every one who believes in progress of society would rise like one man and support the movement of the patriots of East Pakistan. Mr. Speaker Sir, as a result of this mass-killing of human-beings in East Pakistan we have seen that every one in our State, is agitated, every one of our countrymen is agitated, particularly, in our State, because you know Sir, many of the people who are living in this State have got many relations in East Pakistan whether they are Hindus or Muslims. You know Sir, today mass-killing has taken place, tomorrow what will happen we cannot envisage. We must stand unitedly and we should express our deep sympathy and solidarity. We must collect money and medicine, clothes and food to support the freedom fighters of East Pakistan. We remember what we did when the Chinese were fighting against imperialism, the Japanese aggression at that time—at the instance of the leadership of the Indian National Congress a medical mission headed by Dr. Kutnees was sent and we have got the tradition of expressing solidarity and sympathy for freedom movement in the different countries of the whole world. We remember, our Late Jawaharlal Nehru was one such patriot who visited Spain during the Spanish Civil War. If necessary our country will have to organise volunteer brigade and arm them with necessary equipments

and fight together with the volunteers, the freedom fighters of East Pakistan. We will have to be prepared for that cause. As I said, the liberation of East Pakistan, democracy in East Pakistan, prosperity in East Pakistan are equally beneficial for the prosperity, democracy and development of our region, of our country. Mr. Speaker Sir, this civil war was not wanted by Sheikh Mujibur Rehman. This civil war was imposited upon them by the Military Rulers. It was the arm revolt, arm attack of West Pakistan imperialist which compelled the people of East Pakistan to take recourse to army attack. Today we are not under the Indian National Congress of 1935 as during the Spanish Civil War. We are now a soverign country, a neighbouring country. We are mostly pledged to socialism, pled_ed to democracy and we have got responsibility towards the fighters for democracy and progress in our neighbouring country. I donot know when we talk somethin about East Pakistan mass killing we protest against it, against imperialist Yahaya Khan killing human like butchers—butchers of children and humen. India should not sit tight. If necessary we will have to be as people to people, friend to friend, as brother to brother. We all will have to come forward and will have to help them in their struggle. Mr. Speaker Sir, I am afraid if the military regime succeeded in suppressing this freedom movement, then at times the figthers might have to take shelter behind our border. Then our border must be gaurded. We will not allow a single military to enter our country. But without any hesitation we will have to allow the East Pakistani patriots to come and we will have to give shelter, we will have to provide them with food and other things. We want border should be so guarded as to take shelter by freedom fighters; but to prevent military entrance into our territory. We want that the East Pakistani freedom fighters do not starve and they succeed in their struggle for liberation.

Mr. Speaker, Sir, I don't want to take more time. I would request every member of this House to rise like one man. It is a world shocking event. It is a leadership not only to East Pakistan people but a leadership to all the fighters for democracy and independence all over the world. As I said, this is a struggle just like the struggle of other countries like Vietnam and other countries. I hope under the leadership of Sheikh Mujibur Rehman the freedom fighters of East Pakistan will win. when the entire people are united, no power on earth can suppress the movement of East Pakistan people. I have full confidence that they will win and thereby new relationship between India and East Pakistan will be created and this will be helpful for both Pakistan and India.

Shri Rothindra Nath Sen—মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়, বিশ্বাসঘাতকতার যত ইতিহাস এ পর্যন্ত আমরা অনুমান করেছি, বাংলা দেশের মহান নেতা শেখ মুজিবের সঙ্গে পাকিস্তানী মিলিটারী শাসক ইয়াহিয়া খাঁর বিশ্বাস ঘাতকতার তুলনা ইতিহাসের কোন যুগেই খুজে পাওয়া যাচে না। কিন্তু ১৫ দিন যাবৎ বাংলা দেশে সংবিধান অনুমোদিত গণতান্ত্রিক সরকার প্রতিষ্ঠার সমস্থ সম্ভাবনা ও ন্যায় নীতিকে ধাপ্পা দিয়া পশ্চিম পাকিস্তান থেকে সৈন্য-বাহিনী এবং অস্ত্র-শস্ত্র গোলাবারুদ সহ কয়েক খানা জাহাজ যতক্ষণ পর্যন্ত চট্টগ্রাম বন্দরে এসে হাজির হলো ততক্ষণ পর্যন্ত ইয়াহিয়াখা বাংলা দেশে শেখ মুজিবর রহমান এবং অন্যান্য- সমস্ত নাগরিকদের ভাঁওতা দিয়ে রেখেছিলেন। শক্তিমদমত্তার যে অমানুষিক, অকল্পনীয় অত্যাচার বাংলা দেশের বুকে ঘটেছে, মাননীয় সদস্য শ্রীফণী বরা মহাশয়ে অত্যন্ত প্রাঞ্জল ভাবেতা এই সদনে তুলে ধরেছেন। আমি তা আবার বলে সদনের মূল্যবান সময় নষ্ট করবোনা। আজ আমাদের দেখতে হবে এই সংগ্রাম এখন একটা ভয়াবহ আকার ধারণ করলো কেন? এই কথা চিন্তা করতে হলে আমাদের ঠিক স্বাধীনতা—পূর্ব মুহূর্তের ভারতবর্ষে ফিরে নেতে হবে যখন এই ভারতবর্ষেরই বুক থেকে পাকিস্তান নামক একটি নূতন দেশের

সৃষ্টি হয়। সেই সময় সর্বভারতীয় নেতৃবৃন্দ যে ভুল করেছিলেন তার ফলভোগ আমরা লক্ষ লক্ষ নরনারী, কি হিন্দু, কি মুসলীম—সবাই ভোগ করছি। তারই ফলস্বরূপে আজ বাংলাদেশের লক্ষ লক্ষ সন্তান জীবন দান করে সেই ভুলের প্রায়শ্চিত্ত করছে। ১৯৪৭ সনের ১৪ ই আগষ্ট মধ্যরাত্রিতেই ভারত দ্বিখণ্ডিত হলো। পাকিস্তানের সৃষ্টি হলো সেই মুহূর্ত থেকেই। তাই যে ভারত ও পাকিস্তান একদিন একই ছিল, নিছল রাজনৈতিক কারণে ও স্থূল কুটচক্রে খণ্ডিত ভারতে পাকিস্তান একটি নূতন মুসলীম রাষ্ট্র পরিগণিত হলো। ভারতবর্ষের তদানীণ্ডন মুসলীমলীগের কর্মকর্ত্তারা যে ভুল করেছিলেন, তদানীণ্ডন রাষ্ট্রনিয়াসকগন যে ভুল করেছিলেন আজ বাংলা দেশের হিন্দু-মুসলমান নরনারী তারজন্য জীবন মূল্য দিতেছেন। আজ পূর্ব পাকিস্তান তথা বাংলাদেশ তাদের সেই ভুল ধরতে পেরেছে। ভারত ও পাকিস্তানের মধ্যে যে যোগসূত্র যে সুযোগ-সুবিধা, আদান-প্রদান ইত্যাদি পূর্বে ছিল তা আবার তারা ফিরিয়ে আনতে চেষ্টা করছে। যার ফলে দুই দেশই উন্নতির দিকে এগিয়ে যাবে।

আজ বাংলাদেশের মহানায়ক শেখ মুজিবর রহমানের কার্যপন্থা আমরা অনুধাবন করবো। শেখ মুজিবর রহমান যখন দেখলেন যে বিচ্ছিন্ন হওয়ার পর থেকেই সম্পূর্ণ পাকিস্তানের এক বৃহৎ অংশ অর্থাৎ পূর্ব পাকিস্তানের জনসাধারণ দ্বিতীয় শ্রেণীর নাগরিক রূপে পরিগণিত হচ্ছে, সাধারণ নাগরিকের দাবী, চিরন্তন মানবিক অধিকার ইত্যাদি অবরুদ্ধ করা হচ্ছে, তখন আর তিনি স্থির থাকতে পারলেন না। নতুন চিন্তাধারা নিয়ে তখন শেখ মুজিবর ঘোষণা করলেন। 'শরীয়তী শাসন' আমরা চাইনা। আমরা চাই জাতীয়তাবাদী শাসন। তাই বিগত নির্বাচনে তাঁরা প্রমাণ করলো বাংলা দেশের জনসাধারণেও সংস্কারাছেন্ন এবং ধর্মান্ধ জাতি নয়। তাদেরও স্বাধীন স্বত্ত্বা আছে। তাই আজ বাংলাদেশ সীমান্তবর্তী রাজ্য আসাম প্রদেশর সংকারের এবং জনসাধারণের সবচেয়ে বড় কর্তব্য হবে এই মহামানবতার বিপ্লবকে সর্বতোভাবে সাহায্য করা বাংলাদেশে যখন এই ঘৃণ্য, অবর্ণনীয় অত্যাচারের তাণ্ডবলীলা চলছে, যেন সীমান্তবর্তী রাজ্য হিসাবে আমরা আসামবাসীরা নীরব দর্শকের ভূমিকা নিয়ে থাকতে পারিনা। আর যদি

সত্যিই তা করি তাহলে আমরা আমাদের আত্মার অবমাননা করবো। বাংলাদেশের সংগে আমাদের আত্মার সম্বন্ধ। মাননীয় সদস্য শ্রীফণী বরা মহাশয় অত্যন্ত বলিষ্ঠ কণ্ঠে সেই পশ্চাদঘাট সদনে উত্থাপিত করেছেন। এই কথা আজ অত্যন্ত প্রকৃষ্ট ভাবে ধরা পড়েছে এই মহা সংগ্রামের সৃষ্টি হয়েছে অনায়, অত্যাচার, উৎপীড়ণের বিরুদ্ধে। আজ তাই সেখানে 'জয় বাংলা' 'আমরা বাংগালী' ইত্যাদির ধ্বনির মাধ্যমে তাঁরা অতীতের হীন সাম্প্রদায়িক মনোভাবকে চিরতরে বর্জন করে নতুন পথের বাণী নিয়ে প্রতিভাত। তদানীণ্তন কতপর স্বাথমগ্ন নেতৃবন্দের ভুলের জন্য আজ জীবন মূল্য—নিজেদেয় স্বাধীনতা আর্জনের জন্য বাংলাদেশে আজ এই মুক্তিসংগ্রাম। বাংলাদেশের নব নায়ক শেখ মুজিবর রহমান তাই নব চিন্তাধারা নিয়ে বাংলাদেশেয় মুক্তি সংগ্রাম পরিচালিত করছেন। সেই মুক্তি সংগ্রামকে সর্বরকমে সহযোগিতা, সহানুভূতি জানাবার জন্য সর্বাগ্রে তাই আমাদের এগিয়ে যাতয়া প্রয়োজন। আজ বাংলাদেশ তাদের আর্থিক উন্নতির জন্য সাক্ষ তুলে দাঁড়িয়েছে. তার স্বৈরাচারী পাকিস্তানদের শাসন চক্র তাদের উপনিবেশিক শাসন ও শোষণ অব্যাহত রাখার জন্য মরিল হইল নিজের একই দেশের মানুষকে খুন করে চলেছে। তাই আমাদের আজ কর্তব্য শুধু আশ্বাস না, শুধু শুভেচ্ছা নয়—এই বিপন্ন সর্বহারা জনসাধারণকে সর্বতোভাবে সাহায্য করবার জন্য আমাদের অচল্য করনীয় মানবীক কর্তব্য সম্পাদন করতে হবে। কিভাবে এই উৎপীড়িত জনসাধারণকে সাহায্য করা যায়—তার জনা আমাদের যথাশীঘ্র সম্ভব কার্য্যকরী ব্যবস্থা করতে হবে। তাই আজি আমাদের সরকার গোষ্ঠীকে অনুরোধ করবো—যেন এই বিধান সভায় সর্বসম্মতিক্রমে একটি প্রস্তাব গ্রহণ করে এই সদন হইতেই একটি কমিটি গঠন করে জিলা শেষ সীমান্ত এলেকায় গিয়ে বাংলাদেশের অত্যাচারীত জন সমষ্টির অবস্থা পর্য্যবেক্ষণ করা এবং এই কমিটির সদস্যরা জেনে আসবেন বাংলাদেশের দুর্গত মানুষকে কি ভাবে সাহায্য করা যায়, কি ভাবে তাদের অত্যাচার উৎপীড়নের সর্বগ্রাসী সংঘাত থেকে রক্ষা করা যায়। তার একটি চিত্র তারা সমগ্র বিশ্ববাসীর কাছে তুলে ধরবেন যায় ফলে সীমান্তবর্তী এলাকা তথা আমাদের জনসাধারণ ও যথার্থভাবে জানতে পারবে

বাংলাদেশের বুকে ঘটে যাতয়া অত্যাচার ও ধ্বংসের প্রকৃত তথ্য। যে মুহূর্তে আসামবাসী প্রকৃত সত্য জানতে পারবেন আসামের প্রতিটি মানুষেরই হৃদয় উদ্বেলিত হয়ে উঠবে বাংলা দেশের সংগ্রামী সন্তানদের আত্মবিনাশী মুক্তি সংগ্রামে।

আজ আমাদের দেখতে হবে বাংলাদেশের এই সংগ্রামের পশ্চাদপট কি? যুগে যুগে মানুষ যখন ভোগেছে মানুষের অধিকারবোধ যখন মাথা বাড়া দিয়ে উঠেছে তখনই সেখানে বিপ্লবের সৃষ্টি হইয়াছে। যেখন ফরাসী বিপ্লব। একদিকে শাসকগোষ্ঠীর অত্যাচার উৎপীড়ণ অন্যদিকে নিরস্ত্র উদগ্র জনসাধারণের জাতীয়তাবোধ। তারই ফলে সেখানে এক বিরাট বিপ্লবের সৃষ্টি হয়েছিল। ঠিক সেই রকমেই আজ পূর্ববাংলায় উত্থিত হয়েছে 'জয় বাংলা' ধ্বনি। আজ পশ্চিমবাংলায় ও গণতন্ত্র ধ্বংসের চেষ্টা চলছে। অথচ সেই গণতন্ত্রের জন্যই বাংলাদেশের লোক জীবন উৎসর্গ করছে। অধীকার প্রতিষ্ঠার জন্য আজ সেখানে আবির্ভাব হয়েছেন নবনায়ক শেখ মুজিবর রহমান। সেই শক্তি বা অদম্য উৎসাহকে পদদলিত করা কোন আসুরিক শক্তিয়ই নেই। সেই নব জাগরণকে ধ্বংস করার অপপ্রয়াস বাতুলতা মাত্র। আজ আমরা 'জয় বাংলা' ধ্বনিকে সম্পূর্ণ নতুন কিছু বলে ভাবলে চলবে না। যুগে যুগে বিভিন্ন ধ্বনির মাধ্যমে নিজেদের নবজাগরণের মহাজাগৃতির কথা জ-সাধারণ প্রচার করে আনছে। ঋষি বঙ্কিমচন্দ্রের 'বন্দে মাতরম', নেতাজীর 'জয় ভারত' তথা 'জয় হিন্দ' ও 'জয় বাংলা' ধ্বনি যুগে যুগেই এসেছে জাতীয় প্রয়োজনে। 'বন্দে মাতরম, 'জয়হিন্দ' ও 'জয় বাংলা' এই তিনের সত্বা এক এবং অভিন্ন। আজ ইচ্ছা করছে এখানে দাঁড়িয়ে শেখ মুজিবরকে বল'ত। ওরে ভাই, তুমি বাংলাদেশে যে নতুন ইতিহাস রচনা করেছো, তা সার্থক হবে. ইতিহাসে হবে, তুমি অমর। আমরা তোমার পিছনে আছি। তুমি তোমার জা সংগ্রাম চালিয়ে যাও। আমরা উন্মুখ হয়ে দাঁড়িয়ে রয়েছি তোমার এই স্বাধীনতা সংগ্রামের সাফল্যের জন্য। সুযোগ বুঝলেই আমরা ঝাঁপিয়ে পড়বো সর্বস্ব পন করে তোমার নেতৃত্বে—তোমার জয়ধ্বনিতে আকাশ পাতাল মুখরিত করে।

আসন, আমরা সকলে অতীতের সমস্ত ভুল বুঝাবুঝি বিস্মরিত হয়ে

এক নতুন জাতি, নতুন ধর্ম এবং নতুন জীবন গঠনে বাংলাদেশের মুক্তিসমরে সার্থক প্রতিবেশী হিসাবে মানবীক দায়িত্ব পালন করার সংকল্প গ্রহণ করি।

*Shri Dulal. Chandra Barua—Mr Speaker, Sir, I rise to participate in a debate which is very important and which concerns not only this region of our country but the whole world. The fighting which is going on in East Pakistan, now called Independent Bangladesh, under the able leadership of Sheikh Mujibur Rahman is unprecedented in the history of the world. It is not a fight only to preserve democracy, it is to preserve human rights that has been granted by the God at the time of birth. We all were in an undivided country under the British regime but due to political manoeuver of some leaders like Mr. Jinnah and others we were divided. We had been divided by a force to submit to the whims of certain political leaders but in heart we are still together. Forever we are one with them in culture, language and tradition but they were taken away from us. It was due to some political power mongers. Our brothers were being suppressed and now this suppression has broken the way under the leadership of Sheikh Mujibur Rahman. For the last 24 years they had been fighting against exploitation by the western wing at the instance of certain powers of the west. They wanted to colonise this part for exploitation both economically and culturally, but that time has been over. The people of Bangladesh is now determined to overthrow such kind of regime which started under the leadership of Field Marshal Ayub Khan and at present under the dictation of General Yahaya Khan. Sir, it is at such a time when the whole world is following the theory of democracy and preservation of human rights that such mass killing amounting to genocide is being perpetrated by the Military authority of Pakistan. It is an eye opener not only to the people of this

*Speech not Corrected.

region but to the people of the whole world, Somebody said it is something like the vietnam war but Sir, it is more than that. The vietnamese have got support from certain powers and they were prepared for it but this Mujibur Rahman and his followers were not prepared for such bloody atrocities. They were prepared morally to fight out their cause but they did not prepare themselves to fight with arms against the bureaucrats and the military troops armed with modern weapons. The vietnamese are fighting with arms but the people in Bangladesh are fighting military troops without arms, with their bare hands This is something unprecedented, something unique. Sheikh Mujibur Rahman is fighting for his democratic rights. The people of Bangladesh have given their verdict in his favour and on the plea of maintaince of democracy, on the plea of preparing a Constitution, General Yahaya Khan came to Dacca and now the whole world knows that General Yahaya Khan without coming to any terms had left the place like a thief with direction to his lieutenants to suppress the movement with the aid of modern arms and in this position we cannot remain as onlookers and I am at one with the views expressed by Shri Rathin Sen that Sheikh Mujibur Rahman removed the barrier of communalism that has been indulged in by certain section of people. He stands as one man without any bias to community, tribes and religion. He has given a clarion call to the people of the world and the people of the world should be united together and fight out for human rights. I remember, Sir, the great hero Netaji also made such a stand to make our country free but he could not do so because of some circumstances but that incomplete task has been completed by our most respected Sheikh Mujibur Rahman and he has proved it beyond doubt that non violence is no doubt neccessary but if there is violence it can be met with violence to defend

democratic rights of the people, to defend human trights and this is to be defended at all costs. My friend Mr. Bora was perfectly right when he said that this military regime at the instance of certain powers behind it always wanted to create trouble to divert the attention of the people against our country, That is why so much border troubles were going on. It is to divert the attention of the people of East Pakistan now Swadhin Bangladesh that President Ayub Khan started the war in 1965. In the same way way General Yahaya Khan is trying to suppress the people of North Western province. They are also claiming their rights to be established at the instance of Sheikh Mujibur Rahman. Sir, it is high time on the part of people of this region to come forward not in the form of resolution only but also in the form of material support and render them all possible assistance. I want to remind the Government and through the Government of Assam the Government of India that this movement for preservation of human rights under the leadership of Sheikh Mujibur Rahman has shown the entire world that unless something is done the world democracy will be threatened and it will be in danger.

Therefore, I want to give clarion call through you not only to our government and to our people, but to the entire peace loving people of the world and democratic countries to come forward to give all sort of necessary assistance to the people of swadhin Bangla of which Sheikh Mujibur Rahman is the leader. More, with a resolution, we the people of the neighbouring country, urge upon the Government of India immediately to recognise the swadhin Bangladesh.

Sir, I find that there are some powerss who are helping the military regime of Mr. Yahaya Khan with ment and materials to crush the innocent people of Bangladesh. We should condemn

those nations, those powers and caution them that if they are going to continue such help, the entire world will go against them and act against them. Another point, sir, necessary arrangements should be immediately made to shelter the people who cross over to our state, if possible, by organising peace squads. The suffering people should be given shelter and necessary treatment. By doing this, we will show that we are behind Sheikh Mujibur Rahman in his struggle and we also share the sufferings of the people who are launching a movement in democratic way to uphold the human right.

Shri Altaf Hussain Mazumdar (Minister, P. W. D.)—Mr. Speaker, Sir, at the outset, I must express my hearty thanks to you for the opportunity that has been given to the hon members of this august House to discuss over a subject which is not only of international importance, but of the utmost importance to the people of Assam. Sir, it is no longer an internal affair of Pakistan, because on the other side of our border inn[illegible]t people including women and children are butchered. We cannot keep ourselves aloof from what is happening there. Probably, Sir, you remember about two years back when Yahaya Khan took over this dictatorship from the then Dictator Ayub Khan, at that time, he made a statement saying—"I am taking over the charge and my aim and ambition is to see how to hand over power to a democratic government." At that time people were surprised at this pronouncement. They wondered whether that Dictator under the military regime can give power to the people—can really help people for survival of democracy ? Can a tyrant abdicate his power for establishment of democracy ? History showed times without number that military regime cannot succeed when the people are determined to oppose it. Those tyrants were liquidated times without number. People of Pakistan, particularly the overwhelming majority

people of Bangladesh who are psychologically prepared for democracy and socialism under the leadership of Sheikh Mujibur Rehman will surely ultimately succeed. Sir, Hon'ble member Rathindra Nath Sen rightly said that Yahaya Khan has committed one of the greatest betrayal to the people of Bangladesh, and to the cause of democracy. Sir, while Yahaya Khan came to Dacca, he had protracted negotiations with Sheikh Mujibur Rehman. People of Bangladesh in good faith believed him, wanted peace and democratic government. The proposal of Sheikh Mujibur wanted that democratic form of govt. to be decided by the elected representatives. But, Yahaya Khan, as the hon. Members are aware, left the country letting loose terror of repression. Military butchered hundreds and thousands of innocent people including women and children. It has happened just at the next door of Assam. I am happy that people of Assam have expressed their sentiment through the Press and in public meetings and particularly the hon. members of this August House who are representing the entire people of Assam, also expressed their feeling, anxiety and anger. I feel happy and all people who love democracy will also be happy that Mujibur Rehman made a secular pronouncement that religion would not stand to devalue the culture of Bengal and religion would not stand on the way in the matter of administration. Pakistan was created on the basis of two nation theory and on the basis of religion. Bangla-Bandhu Sheikh Mujibur Rehman made the people of Bangladesh realise that the bond of a nation is not religion. This has not been liked by the West Pakistani Military dictator, because once there is democracy in Bangladesh there is bound to be good relation between India and its neighbour which the Military rulers do not want. We will be happy if better days and better relation between the two countries are established. I am sure, the fight for democracy by the followers of Mujibur Rehman i.e. people

of Bangladesh with their grim determination to fight to the bitter end will ultimately succeed. It has already won the moral support of the people of India irrespective of caste, creed and community. I know every hon. member is bound to be excited, because worst sort of oppression ever known has been committed on the innocent people and a reign of terror has been let loose in Bangladesh by Military Dictator. I agree with the hon. members that India's moral support alone, is not enough. India should give all support for the survival of peace and democracy in this sub-continent. It is a great lesson to the politicians and the Military rulers that power comes from the grim determination and ideology of the people. I am sure, this unprecedented struggle of seventy five million people of Bangladesh under the leadership of their beloved leader Mujibur Rahman will bring about their liberation. We salute the brave sons and daughters of Bangladesh and we express sympathy and admiration to those who have laid down their lives for the cause of democracy. Time will bear out that the blood of the people of Bangladesh spilled on the green Valleys will not go in vain and out of it will grow a new people History is taking a new cource. Long live democracy.

Shri Lakshyadhar Choudhury—মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়, আজি সদনত আমাৰ পুব পাকিস্থান বা বাংলা দেশত যি ঘটনা ঘটিছে তাৰ বিষয়ে যি আলোচনা উত্থাপিত হৈছে তাত মই য়াহিয়াখানৰ কাৰ্যকলাপৰ বিৰুদ্ধে কেইটামান কথা কব খুজিছো। আজি পাকিস্তানৰ শাসকবৰ্গৰ অগণতান্ত্রিক আচৰণৰ প্রতি নিন্দা জনাইছো। গণতন্ত্রৰ প্রতি এই চৰকাৰে বিশ্বাসঘাটকতা কৰিছে। আনটো হৈছে যে, এই কাৰ্যাৰ দ্বাৰা বাংলা দেশত যি অমানুষিক হত্যাকাণ্ড হব ধৰিছে তাৰ বিপক্ষে আৰু বাতৰি কাকতৰ ওপৰত, সভ্যতাৰ সকলো কথা নেওঁচা দিত্ত প্রতিবন্ধক সৃষ্টি কৰিছে। আনকি যুদ্ধৰ ক্ষেত্ৰতো War Representative থকাৰ ব্যৱস্থা আছে। এনেস্থলত এখন ৰাজ্যৰ ভিতৰতে হোৱা ঘটনাতে বাতৰি কাকত সমূহক বিশেষকৈ

বিদেশী বাতৰি কাকত প্ৰতিনিধি যি সকল আছিল তেওঁলোকৰ প্ৰতি অৱমাননা কৰাৰ কাৰণে গৰিহনা দিয়া আমাৰ কৰ্ত্তব্য ।

Mr. Speaker—Order, order please. The House stands adjourned till 2 P. M. Shri Lakhyadhar Choudhury will continue.

Adjournment

The House then adjourned for lunch till **2 P.M.**

Shri Lakhyadhar Choudhury—অধ্যক্ষ মহোদয়, এই সুযোগতে বাংলাদেশৰ যি সকলে মুক্তি যুদ্ধৰ কাৰণে সংগ্ৰাম কৰিছে তেখেত সকলৰ প্ৰতি অভিনন্দন জনোৱাৰ লগতে এই জনসাধাৰণৰ নেতা মুজিবুৰ ৰহমানলৈ আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধাঞ্জলী জনালো ।

পাকিস্তানৰ সামৰিক চৰকাৰে গণতন্ত্ৰৰ বিৰুদ্ধে যি দৰে বৰ্ব্বৰতাৰ অবৰ্ণনীয় ব্যৱহাৰ কৰি জনসাধাৰণৰ ওপৰত অমানুষিক অত্যাচাৰ চলাইছে তাৰ ভিতৰত এই কেইটা আকৌ কব খুজিছো যে বাতৰি কাকতৰ স্বাধীনতা খৰ্ব্ব কৰাটো এটা ঘৃণনীয় কাৰ্য্য হৈছে, ইয়াৰ পৰা আজি আমাৰ অসমতেই হওক বা বাহিৰতেই হওক এইবোৰ বাতৰিৰ সত্যা-সত্যৰ ওপৰত সন্দেহৰ থল আছে । এই ক্ষেত্ৰত মোৰ এনেকুৱা লাগিছে যে ভল্টটায়াৰ চেলত পৃথিৱীৰ বুৰঞ্জী লিখিবলৈ ধৰোতে তেওঁ গম পালেযে ওচৰতে গন্দগোল হৈছে । তাৰ পাচত কিনো হৈছে তেওঁৰ ওচৰতে থকা warden জনক সুধিলে । তেতিয়া warden-এ ক'লে কব নোৱাৰে । তেতিয়া তেওঁ ভাবিলে যে মই পৃথিৱীৰ বুৰঞ্জী লিখিবলৈ লৈছো কিন্তু কাষতে কি হৈছে তাকে নাজানো । তেতিয়া তেওঁৰ লিখনি সামৰিলে । গতিকে সভ্যতাৰ প্ৰথম কথা হৈছে যে বাতৰি পৰিবেশন । এই বাতৰি পৰিবেশনৰ প্ৰতি যি বৰ্ব্বৰতা য়াহায়া খানে দেখুৱালে সেইটো পৃথিৱীত অতি বিৰল । সেইকাৰণে আমি গৰিহনা দিছো । আন ফালে আমি দেখিছো যে যি বিলাক অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ পাকিস্তানে প্ৰতিৰক্ষাৰ কাৰণে আমেৰিকা, ৰাচিয়া

আদি দেশৰ পৰা আনিছিল সেই বিলাক নিজৰ দেশতে নিবিহ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰহীন মানুহৰ ওপৰত ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত যি বিলাক দেশে এই অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ বিলাকৰ যোগান ধৰিছিল সেই বিলাকৰো এটা দায়িত্ব আছে আৰু আপোনাৰ জৰিয়তে মই এই কথাই নিবেদন কৰিব খুজিছো যে আমাৰ চৰকাৰে যেন সেই বিলাক দেশক এই কথা সোঁৱৰাই দি তাৰ এটি সু-ব্যৱস্থা কৰে। আমাৰ সীমান্তৰ সিপাৰে নিচেই কাষতে আজিলৈকে নিৰিহ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰহীন জনসাধাৰণৰ ওপৰত যি অমানুষিক অত্যাচাৰ চলিব লাগিছে সেই বিলাক আমি জানি শুনিও এটা ক্ষণলৈ বৈ থকা উচিত হোৱা নাই। এই সম্পৰ্কত মোৰ লাচিতফুকনৰ এটা কথা মনত পৰিছে যে তেওঁ কৈছিল 'এয়েই সময়'। গতিকে আমি এতিয়াই বাংলা দেশৰ স্বাধীনতাৰ স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিব লাগে। অকল সেয়ে নহয় পূৰ্ব্ব বঙ্গৰ জনতাক আমি পুনৰ অভিনন্দন জনাও আৰু তাৰ নেতা শেখ মজিবুৰ ৰহমানলৈ আমাৰ শ্ৰদ্ধাঞ্জলী আগবঢ়াই জনতা বিপ্লবক সমৰ্থন কৰি প্ৰস্তাবটো সমৰ্থন কৰো।

*Shri Nakul Chandra Das—শেখ মজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত বাংলা দেশৰ ৭½ কোটি নিৰিহ জনসাধাৰণৰ গণতন্ত্ৰ আৰু স্বাধীনতাৰ কাৰণে যি বিপ্লবৰ সূত্ৰপাত হৈছে President য়াহায়া খাঁই তাক দমনৰ কাৰণে যি স্বেচ্ছাচাৰী ভাৱে অমানুষিকতাৰ নৰমেধ যজ্ঞ কৰিছে তাত সমগ্ৰ পৃথিৱী স্তম্ভিত হৈছে আৰু সমগ্ৰ পৃথিৱীয়ে গৰিহণা দিছে।

জয় জয়তে বাংলা দেশৰ জনসাধাৰণৰ যি স্বতঃস্ফূৰ্ত আন্দোলন হৈছে তাত আমি অভিনন্দন জনাব লাগে। মই এতিয়াই ভৱিষ্যত বাণী কৰিছো যে তেওঁলোকৰ এই জন বিপ্লব সাফল্যমণ্ডিত হব। গণতন্ত্ৰ দমন কৰিবৰ কাৰণে, স্বাধীনতা কামী জনসাধাৰণৰ আশা আকাংশা দমন কৰিবৰ কাৰণে পাকিস্তানৰ মিলিটাৰী শাসন কৰ্ত্তাই হৰমেধ যজ্ঞ কৰি ইতিহাসত নতুন অধ্যায়ৰ সূচনা কৰিছে। বাংলা দেশৰ জনসাধাৰণক ভুৱা দি য়াহিয়া খান আৰু ভুট্টো চাহাবে ঢাকাত শান্তিৰ আলোচনা

* Speech not Corrected.

চলাই পিচত বিশ্বাস ঘাটকতা কৰি বাংলা দেশৰ নিৰিহ জনসাধাৰণক নিৰ্ম্মূল কৰিবলৈ যি ব্যৱস্থা কৰিছে তাৰ প্ৰতি গৰিহণা জনাই ভাৰত চৰকাৰে তৎকালিন ভাৱে নৱ প্ৰতিষ্ঠিত বাংলা দেশক স্বীকৃতি দান কৰিব লাগে আৰু তাৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত যি বিভিষিকাৰ সৃষ্টি হৈছে সেই বিলাক উপশমৰ কাৰণে International Red Cross আদি অনুষ্ঠান বিলাকৰ সহায় লব লাগে ।

উপৰুক্ত বক্তা চৌধুৰী ডাঙৰীয়াই কৈ গৈছে যে বাংলাদেশৰ আভ্যন্তৰীন সংবাদ আমি পোৱা নাই আৰু এই সংবাদ জানিবলৈ যি কেইজন সাংবাদিকে দেখা কৰিছিল তেওঁলোকক উৰাজাহাজেৰে কৰাচীলৈ লৈ গ'ল । তাৰ ফলত আমি বংগদেশৰ ভিতৰৰ খা-খবৰ পোৱাত অসুবিধা হ'ল । আজি পূৱ পাকিস্তানত যি হত্যাকাণ্ড চলিছে সেইবিলাক প্ৰকাশ হোৱাত লোহ কপাটৰ মাজেদি আহিব লগাৰ দৰে হৈছে । সেইকাৰণেই আমি নিশ্চয় হতাশ হব লগীয়া হৈছো । লৰা-ছোৱালী, মহিলা, বৃদ্ধ সকলোকে হজম কৰি আজি ঢাকা, খুলনা, কুমিল্লা, চিটাগড় আদি ৰাস্তাত মৰাশৰ ওপৰেদি মটৰ গাড়ী চলাই দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছে । আন্দোলনৰ নেতা মুজিবুৰ ৰহমানৰ ঘৰ জ্বলাই দি ভস্মিভূত কৰিছে । এইটো বৰ্ব্বৰোচিত আচৰণ পৃথিৱীৰ কোনেও সহ্য কৰিব নোৱাৰে ।

আজি বেচি কথা কোৱাৰ সময় নহয়, প্ৰধানমন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীয়েও Parliamentত কৈছে "Strength lies in action not in words" আজি সকলোৱে বিচাৰিছে যে ৰাষ্ট্ৰসংঘই এই ক্ষেত্ৰত হস্তক্ষেপ কৰিব লাগে । আৰু স্বাধীনতাকামী লোক সকলক ৰক্ষা কৰাৰ দায়িত্ব শান্তিপ্ৰিয় সকলো ৰাষ্ট্ৰৰে আছে । আমি ভাৰত চৰকাৰৰ ওচৰত জোৰ কৰি জনোৱা উচিত যে তেওঁলোকক ৰক্ষা কৰিবলৈ আৰু Muj:bur Rehman চৰকাৰক স্বীকৃতি দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে । সেইকাৰণে আজি সদনৰ নেতাই যিটো প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিব সেইটো আমি সকলোৱে সমৰ্থন কৰিম । আমি স্বাধীন দেশৰ নাগৰিক হিচাবে স্বাধীনতা যুজাৰু সকলক অভিনন্দন জনাইছো, কাৰণ তেওঁলোকৰ জয়েই গণতন্ত্ৰৰ জয় আৰু সেয়ে মানৱতাৰ জয় ।

*Shri Sailen Medhi—উপাধ্যক্ষ মহোদয়—পূর্ব্বপাকিস্তানৰ জনসাধাৰণৰ স্ফুলিঙ্গ গোটেই পৃথিৱীতে বিয়পি পৰিছে। পূব পাকিস্তানৰ নৰহত্যা ঘটনাৰ কাৰণে আমি সকলোৱে আচৰিত হৈছো দেশৰ প্ৰত্যেকে এই কথা উপলব্ধি কৰিছে আৰু সীমাতে লাগি থকা অসমৰ জনসাধাৰণ আৰু উত্ৰাৱল হৈ পৰিছে।

উপাধ্যক্ষ মহোদয়, গণতান্ত্ৰিক এই আন্দোলন আজিৰ কথা নহয়, ১৯৬৪ চনৰ শেষ ভাগৰে পৰা এই আন্দোলনৰ জাগৰণ দেখিবলৈ পাইছো। এই বিষয়ে বিশেষকৈ জনাৰ সুবিধা ঘটিছিল কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশ হোৱা "Compass" নামৰ এখন বাতৰি কাগজৰ লগত জড়িত থকাৰ কাৰণে। সেই কাগজৰে এজন সাংবাদিক পাকিস্তানত সোমাই পৰিছিল আৰু তাৰ আভ্যন্তৰীণ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা প্ৰকাশ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। সেই কথা প্ৰকাশ হোৱাৰ পাছতেই ভাৰতবৰ্ষ তথা বহি জগতে পাকিস্তানৰ বহুতো ভিতৰুৱা কথা জানিবলৈ সুবিধা পায়। সেই সময়তে পূব পাকিস্তানত গণজাগৰণৰ আন্দোলন আৰম্ভ হৈছিল আৰু সেই আন্দোলনৰ বিৰুদ্ধে মিলিটাৰীয়ে নিৰ্যাতন কৰিবলৈ ধৰিছিল। তেতিয়াৰ পৰাই সকলোৰে চকু পূব পাকিস্তানত পৰিল। তেতিয়াৰ পৰাই গণআন্দোলনৰ বিস্ফোৰণ বিয়পি পৰিল। তাৰ পিছতেই ১৯৬৫ চনত ভাৰতৰ ওপৰত পাকিস্তানৰ আক্ৰমণ হ'ল। তেতিয়াৰ পৰাই আমি বুজিলো মিলিটাৰী শাসকে গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন কৰিব নিদিব। সেই সময়তে কেইজনমান ডেকাই পূব পাকিস্তানৰ পৰা অসম সোমাইছিলহি আৰু তেওঁলোকে মোক লগ ধৰিবলৈ সুবিধা হৈছিল, তেওঁলোকে গণ আন্দোলনৰ কাৰণেই প্ৰস্তুত হৈছিল, আৰু তেওঁ-লোকে কৈছিল যে এই আন্দোলনত প্ৰস্তুত হ'বলৈ ভাৰতবৰ্ষই সহায় নকৰিলে তেওঁলোক অগ্ৰসৰ হোৱা সম্ভৱ নহয়। সেই ডেকা দলটোক তেতিয়াৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী লালবাহাদুৰ শাস্ত্ৰীৰ লগত পৰিচয় কৰি দিয়া হৈছিল; কিন্তু শাস্ত্ৰীজীয়ে জানিছিল যে তেওঁলোকক নীতিগত হিচাবে সমৰ্থন কৰাটো সম্ভৱ নহয়। এই কথা ফখৰুদ্দিন আলি আহমেদ চাহাবকো জনোৱা হৈছিল তেখেতেও ক'লে যে আন এখন দেশৰ বিপ্লৱী দলক আমি নীতিগত

* Speech not Corrected.

ভাৱে সহায় কৰিব নোৱাৰো। ইয়াৰ ফলতে পাকিস্তানী কিছুমান যুৱক যিসকল লণ্ডন, নেপাল, চিলনত আছিল তেওঁলোকৰ লগত সংযোগ স্থাপন কৰিবৰ কাৰণে তেওঁলোকক পাছপোর্ট দি পাকিস্তানৰ লোকসকলৰ লগত আলোচনা কৰিবৰ কাৰণে ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। কিন্তু ভাৰতবৰ্ষত দুৰ্ভাগ্যবশতঃ এই নীতি নথকাৰ ফলত আমাৰ ভাৰতবৰ্ষই পাছপোর্ট যোগাৰ কৰিব নোৱাৰিলে। আৰু যিসকল লোকে গৈ পাকিস্তানৰ লোক সকলৰ লগত আলোচনা কৰাৰ কথা আছিল সি কাৰ্য্যকৰী নহ'ল। মিলিটাৰী শাসনত অধিস্থিত হৈ পাকিস্তানে অসম চৰকাৰক সহায় বিচাৰিছিল কিন্তু আন্দোলনত ভাৰতবৰ্ষৰ জনসাধাৰণে সহায় দিব নোৱাৰিলে। এই গণ-তান্ত্ৰিক আন্দোলনক চাৰখাৰ কৰিলে আৰু পাকিস্তানৰ মিলিটাৰী শাসনৰ দস্যু সকলৰ লগত কি ধৰণে মকামেলা কৰিব পৰা যায় সেইটো গুৰুতৰ প্ৰশ্ন হিচাবে আমাৰ আগত দেখা দিছে। পাকিস্তানৰ যি আন্দোলন সি অকল পাকিস্তানৰে নহয়, গণতন্ত্ৰৰেই নহয়, দক্ষিণ পূব এচিয়াৰ গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন, সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ নিৰ্যাতিত, শোষিত জনসাধাৰণৰ সাম্ৰাজ্যবাদৰ ধনতন্ত্ৰবাদৰ কবলত পৰা সকলৰ মুক্তিৰ বাবে কৰা আন্দোলন। আজি ভাৰতবৰ্ষৰ জনতাৰেই নহয় সমাজতান্ত্ৰিক চৰকাৰৰ ওপৰত গভীৰ দায়িত্ব আহি পৰিছে। অসম চৰকাৰৰ ওপৰতো আজি গধুৰ দায়িত্ব আহি পৰিছে। গতিকে আজি অসম চৰকাৰ সাজু হোৱাৰ সময় হৈছে। আজি আমি শেখ মুজিবৰ ৰহমানে অসমৰ সীমাত সোমাই পৰে, আৰু বিপ্লৱী সকল সোমাই বিপ্লৱী চৰকাৰ হিচাবে ঘোষণা কৰে তেতিয়া সেই চৰকাৰৰ ৰক্ষণা-বেক্ষণৰ দায়িত্ব আহি পৰিব ভাৰতচৰকাৰৰ প্ৰধানকৈ অসম চৰকাৰৰ। আজি ভাৰতবৰ্ষত লাখ লাখ উদ্বাস্ত পাকিস্তানী আহি পৰিছে, বিপ্লৱী বীৰ সোমাইছে তেওঁলোকক ৰক্ষনা বেক্ষণ দিয়া আমাৰ দায়িত্ব। তৃতীয়তে, যি সকল বিপ্লৱী বীৰ যুদ্ধত নিহত হৈছে, কাপোৰ কানি নষ্ট হৈছে, ঘৰবাৰী ভাঙি গৈছে খাবলৈ নাই, বস্ত্ৰ নাই, চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা নাই তেওলোকৰ দায়িত্ব অসম চৰকাৰৰ ওপৰত। গতিকে আজি এইটো ভাৰত চৰকাৰক বুজাব লাগে যে, ভাৰতবৰ্ষৰ সকলো ৰাজ্যত কৈ অসমৰ দায়িত্ব সকলোতকৈ বেছি। ভাৰত চৰকাৰক এইটোও জনাব লাগে যে,

অসমে ইয়াৰ পৰিহনা দিছে আৰু প্ৰয়োজন হ'লে তেওঁলোকক ৰক্ষণাবেক্ষন দিব লাগিব আৰু প্ৰয়োজন হলে ভলন্টিয়াৰ পঠিয়াই এই গণতান্ত্ৰিক সংগ্ৰামক শক্তিশালী কৰি ভাৰতবৰ্ষৰ, দক্ষিণ পূৱ এচিয়াৰ সংগ্ৰামক সহায় কৰাৰ চিন্তা কৰিব লাগিব। সমগ্ৰ অসমবাসী, অসমৰ যুৱক সকলে প্ৰয়োজন হলে ধন জন শৰীৰ দি তেওঁলোকক সহায় কৰিব লাগিব আৰু প্ৰয়োজন পৰিলে চৰকাৰৰ ভৰফৰ পৰা ঔষধপাতি আৰু লাগতিয়াল সাহায্য দি গণতান্ত্ৰিক আন্দোলনক সমৰ্থন জনোৱা একান্ত কৰ্ত্তব্য ও দায়িত্ব। আমাৰ গণতন্ত্ৰই যি দলক সমৰ্থন দিছে সেই দলৰ নেতৃত্বত গঢ়ি উঠা সেই আন্দোলনক সহায় কৰা আমাৰ কৰ্ত্তব্য। পূৱ পাকিস্তানৰ যি সকল লোক সংগ্ৰামত ৰত হৈছে তেওঁলোকৰ প্ৰতি অভিনন্দন জনাই বিশেষকৈ পাকিস্তানৰ বৰ্ব্বৰ শাসন, মিলিটাৰীৰ শাসনক তীব্ৰ গৰিহণা দি মই মোৰ বক্তব্য সামৰণি মাৰিলো।

Shri Rothindra Nath Sen—Mr. Speaker, Sir, I want to speak a few words. Just now the hon. Member Shri Sailen Medhi has made a statement and we are all thankful to him for revealing certain things. But may I request you to see, before publication of the proceedings, whether all these things should go into the proceedings.

Shri L. Chinzah—Mr. Speaker, Sir, I fully associate myself with the sympathy expressed by the hon. Members. Sir, when the cyclone hit the people of East Pakistan on the 13th of November last our reaction and the reaction of the world was that the tragedy was recognised and it was then treated as such, and the world came forward to help the suffering people of East Pakistan. Now, at the present moment a greater human tragedy has occurred to these people. Although we are not witnesses to the sufferings and hardships and the genocide that is taking place in East Pakistan, we know from the available sources that the magnitude of suffering at this moment is far greater than that had happened in November last. Now, as soon as we heard that the people of

East Pakistan are being butchered like animals by the West Pakistani forces, our reaction naturally is of human reaction to another human suffering. The reaction of the people of Assam and also the entire nation and even of the world is one of sympathy for the people of East Pakistan. If that is so, why should it be difficult for us to-day to come forward openly and declare openly our sympathy to these people who are fighting for their freedom and life? It is our accepted pledge that any form of colonial domination is against the policy of free India and it is our commitment that India should go forward and sympathise with the cause of anybody in any part of the world, whoever fight for their freedom. If the people of West Pakistan think that they can arrogate the nationhood of Pakistan to themselves, will it not be possible for the people of East Pakistan to say that they have more than proved their position in the world as a race or as a people as much as the people of West Pakistan? If West Pakistan feel that they would be able to dominate the people of East Pakistan why should it be difficult for the East Pakistan people to decide their own destiny and live as free human beings as other nations of the world? Sir, when we look into the question, we are to see whether it is a right cause or a wrong cause. Now we have seen that the people of East Pakistan have more than proved their of existence as a nation So, Sir, if we say they have proven their right of existence as a race, why should we allow these people right on our border to be tortured, killed and murdered and be victims of the brutalities of the West Pakistan forces? Now when we look at the issue from the point of rightness of their cause, the only thing left for us today to come forward openly and even the Government of India should give open support to the cause of these people and come forward with men and materials whatever is

needed to help the freedom fighters. Now, Sir, I do not want to say much about the issue because the whole thing is clear and everybody in this corner of the country is very much acquainted with the happenings there. I would like just to remind the Government of another aspect of such sufferings. These sufferings have so many similarities with what has happened in the Mizo Hills. I am not going to compare the rightness of the cause of these people with that of the Mizo people who claim that they are a nation ; able to exist by their own right, but then what I want to bring home to the Government is that when we hear of the unauthorised killings, inhuman brutalities demonstrated in all its nakedness to human being in East Pakistan our heart throbs down to sorrows and sympathy only. What the West Pakistan has done to East Pakistan people, the same thing has been done to the people of Mizo Hills. Let us remind ourselves— I do not say that the cause is the same—what I want to say is that we should open our eyes and think more deeply what we are doing in our own State to day, so that nobody can say that you yourself have been responsible for this kind of things which ought not to have been done or which ought to have been avoided. Therefore, Sir, while expressing my full sympathy to the cause of these people of East Pakistan, I would request that Government of Assam should not fail in their duties to this issue that has confronted us to-day.

*Shri Hiralal Patwary—মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়, আজি সদনত যিটো বিষয় উত্থাপন কৰিছে এইটো এটা গুৰুত্ব পূর্ণ বিষয়। আমি বক্তৃতা দিয়াৰ মাজেৰে কোনটো যুক্তি সঙ্গত হব সেই বিষয়টো দকৈ চিন্তা কৰিব লাগিব। এই বিলাকৰ কাৰণে ৰাজনৈতিক ইতিহাস জানিব লাগিব আৰু নিজ দায়িত্বৰ কথা জানিব লাগিব।

*Speech not corrected.

সকলো মাননীয় সদস্যই পাকিস্তানৰ আভ্যন্তৰিণ ঘটনা তথা পূৰ্ব্ব-বঙ্গৰ ঘটনাৰ কথা কৈছে আৰু গৃহযুদ্ধ চলি আছে বুলি বাতৰি কাকত ৰেডিঅ' আদিত প্ৰকাশ হৈ আছে। কিন্তু আমাৰ মনত আঘাট লাগিছে যে এখন ৰাষ্ট্ৰৰ লোকসকলে সামৰিক সু-সজ্জিত সৈন্যৰ দ্বাৰা স্বাধীন লোক সকলৰ ওপৰত নানা অত্যাচাৰ উৎপীড়ন কৰিছে। পশ্চিম পাকিস্তানে নিজৰ দেশখনৰ ৰাজ্য এখনৰ বিৰুদ্ধে এনে বিৰোধী মূলক কাৰ্য্য কৰাতো অকল পূৰ্ব্ব-বঙ্গৰেই নহয় গোটেই পাকিস্তান হিচাবে এইটো গণ্য হৈছে; কিন্তু পূৰ্ববঙ্গৰ লোকে নিজৰ স্বাধীনতাৰ কাৰণেহে এই আন্দোলন চলাইছে। আজি পূৰ্ববঙ্গৰ নেতা মজিবুৰ ৰহমানৰ লগতে বেলুচিষ্টান, পঞ্জাব আদিয়ে য়াহাৰ্খানৰ বিৰুদ্ধে ওলাইছে আৰু বাংলা দেশৰ লগত একমত হৈছে।

আজি আয়ুবখান, য়াহায়াখান আদিয়ে যিটো গণতন্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰিব লাগিছিল, সেইটো নোহোৱাৰ কাৰণে গোটেই পাকিস্তানে সংবিধান মতে কাম কৰিছে শাসক দলৰ বিৰুদ্ধে। কিন্তু শাসক দলৰ সেই অধিকাৰ আমি ভাল পোৱা নাই। আমাৰ ভাল পোৱা আৰু বেয়া পোৱাতো কিমান খিনি নিৰ্ভৰ কৰিব সেইটো ভাবিবলগীয়া কথা।

ৰেডিঅ'ত কৈছে ভাৰত বৰ্ষৰ লোক সকলে অৰ্থাৎ নগা আৰু মিজো সকলে পূৰ্ব বঙ্গক সহায় কৰাত গুৰুত্ব দিছে বুলি পাকিস্তান ৰেডিঅ' ঢাকাৰ পৰা কৈছে। এইটোত আমি মানবীয় অধিকাৰ এটা অনুভৱ কৰিছোঁ। এই ক্ষেত্ৰত নাগালেণ্ডে পূৰ্ব্ব বঙ্গক সহায় কৰা কথা ক'ৰ পৰা আহিল এইটোও এটা প্ৰশ্ন।

যি হওক এইটো সত্য কথা যে ১৯০৫ চনত বঙ্গ ভঙ্গ আন্দোলন হৈছিল। তেতিয়াই গণতন্ত্ৰ বাংলাদেশ হব লাগিছিল; কিন্তু তাৰ পৰা ৰক্ষা পৰিল। তাৰ পাছত ভাৰতে ক্ষমতালোভীয়েই হওক বা পৰিস্থিতিৰ কাৰণেই হওক আৰু পাকিস্তানে ক্ষমতালোভীয়েই হওক বা পৰিস্থিতিৰ কাৰণেই হওক দেশখন দুটা ভাগ কৰিলে। কিন্তু দুভাগ হৈছে বুলি সকলোৱে বোধকৰো জনা নাছিল। সেই কাৰণে এতিয়াও ভাৰতৰ একশ্ৰেণীয়ে কয় "অখণ্ড ভাৰত, ভাৰতবৰ্ষ বিভাজন হোৱা নাই। সেই কাৰণে আমি বাংলা দেশৰ গণতন্ত্ৰ ৰক্ষাৰ কাৰণে পৃথিৱীৰ জনসাধাৰণৰ লগত একমত। এই

গণতন্ত্ৰৰ মৰ্য্যদা ৰাখিবৰ বাবে সকলোৱে যুদ্ধ কৰি আছে। গান্ধীৰ নীতি অনুসৰণ কৰি গণতান্ত্ৰিক দেশ বিচৰা শ্বেখ মুজিবুৰক মই সমৰ্থন কৰোঁ। কেইদিনমান আগতে মুজিবুৰে য়াহায়াক দেখা কৰিবলৈ যাওঁতে কৈ গৈছিল যে তেওঁ হয়তো নাহিবও পাৰে গতিকে তেওঁৰ লগৰীয়া সকলক ভৱিষ্যত কামৰ ইঙ্গিত দি গৈছে। ২৫ মাৰ্চ পৰ্য্যন্ত আলোচনা কৰিছিল কিন্তু তাৰ পিছত দাবীৰূপে পেচ কৰিছে।

এই কাৰণেই মই কৈছোঁ যে ভাৰতৰ অন্যান্য অঞ্চলৰ দৰে অসমেও এই মুক্তি যুঁজাৰু সকলক সকলো ফালৰ পৰা সঁহাৰি জনাব লাগে। সেয়েহে মই আপোনাৰ জৰিয়তে মুখ্যমন্ত্ৰীক অনুৰোধ কৰোঁ যাতে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ লগত মিলি এই বিষয়ে আলোচনা কৰে। তেতিয়া হ'লেই ভাৰতবৰ্ষৰ ভৱিষ্যতৰ কাৰণে সহায়ক হ'ব। যাতে নিৰীহ জনসাধাৰণৰ বিষয়ে এই বিষয়ে অনতি পলমে ব্যৱস্থা লয় তাকে কৈ মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

Shri Kamini Mohan Sarma—আমাৰ পিছলৈ বহুতে ক'বলগীয়া আছে। গতিকে সময় ভগাই দিব লাগে।

Mr. Deputy Speaker—সময় এক ঘন্টা ১০ মিনিট আলোচনাৰ কাৰণে আছে।

Shri Hiralal Patwary—কিন্তু আমাৰ দায়িত্ব পালন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত মই কওঁ যে আমাৰ অসম ৰাজ্যৰ মুখ্যমন্ত্ৰী, পশ্চিমবঙ্গৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আৰু ভাৰতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী আটায়ে মিলি বহি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভাৱে আলোচনা কৰিব লাগে। ই মোৰ ব্যক্তিগত কথা নহয়। পূৰ্ব পাকিস্তানৰ মানুহৰ এয়া জাগৰণ। গণতান্ত্ৰিক ঐক্য স্থাপন কৰাৰ, স্বাধীন দেশ গঠন কৰাৰ জাগৰণ। ইয়াৰ কাৰণে যি কোনো গণতান্ত্ৰিক দেশেই গৌৰৱ অনুভৱ কৰিব পাৰে। আজি শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানক সেইবাবেই অভিনন্দন জনাইছোঁ—একনায়কত্ববাদৰ বিৰুদ্ধে কৰা এই আন্দোলনৰ বাবে। আজি নদীয়ালৈও প্ৰায় ৫০০ জন আহিছে। ইতিহাসক দোহাই দি শাসন কৰে আৰু কিছুমানে ইতিহাস ৰচনা কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে।

আগতে কাফেৰ বুলি লিখা থকা কিতাপবোৰ এতিয়া ফালি পেলাইছে। আজি ইছলাম ধৰ্মৰ দৰ্শন বুজাইছে। ৰেডিঅ'ত গীতা পাঠ কৰিবলৈ ভয়

কৰা নাই। একেধাৰে ৰাজনীতিজ্ঞ আৰু দাৰ্শনিক, শ্বেখ মুজিবৰে Radio-ত গীতা পাঠ কৰাটো ই শ্ৰীকৃষ্ণৰ কথা আমাক স্মৰণ কৰায় দিয়ে। শ্ৰীকৃষ্ণও একেবাৰে

Shri Bishwanath Upadhyaya : माननीय उपाध्यक्ष महोदय, आज सदन के सामने निन्दा का जो प्रस्ताप रखा गया है, उसका मैं हार्दिक समर्थन करता हुँ। "बंगला देश में आज जो घटनाएँ घट रही हैं उनको प्रतिक्रिया केवल भारतवर्ष में हो नहीं बल्कि बिश्वभा में हुई है। विश्व में कहीं भी जब इस तरह का कांड होता है, तब हम अपने इस पवित्र सदन में निन्दा का प्रस्ताव पास करते हैं।" माननीय उपाध्यक्ष महोदय। आप जानते हैं कि जब दक्षिण अफ्रिका में वहाँ की जनता पर अत्याचार हुआ था तब हमने इस सदन से उसकी निन्दा की थी। पाकिस्तान की ओर से यह आवाज उठ रही है कि हम उसके आन्तरिक मामले मे हस्तक्षेप कर रहे हैं। यह बिल्कुल गलत है। मानवता के नाम पर हमें पाकिस्तान के इस अमानवीय कार्य को निन्दा करनी ही पड़ेगी। बंगला देश हमारा पड़ोसी देश है। हमारे देश के लिए विशेषकर असम के लिए यह बड़ी चिंता का विषय है। जो घटनाएँ वहाँ घट रहीं हैं, उनकी प्रतिक्रिया यहाँ हो रही है और उसका प्रभाव हमारे उपर अवश्य पड़ेगा।

अभी एक घन्टा पहले मैं कछार से आया हुँ। वहाँ को हालत यह है कि वहाँ तरह-तरह का अफवाहें उड़ायी जा रही हैं। ऐसी अफवाह है कि पाकिस्तान की फौज ने आत्म समपण किया है तथा बड़ी मात्रा में विस्थापित प्रवेश कर रहे हैं। ये सब बातें हमारे लिए चिन्ता का कारण हो गई हैं। हमें भारत सरकार से निवेदन करना चाहिए कि इस मामले में अपना मत जाहिर करें और में दखल दें। श्री शेख मुजिबुर रहमान ने यह मत व्यक्त किया था कि चुनाव के बाद पाकिस्तान में प्रजातंत्र चालु होगा और भारत के साथ पाकिस्तान का संपर्क अच्छा होगा और दोनों देश मिलकर अपनी खुशहालो के लिए चेष्टा करेंगे। दुर्भाग्य की बात है कि वहाँ के फौजी शासन के अध्यक्ष याहियाँ खाँ ने यह न होने दिया और फौज मंगायी। भारत सरकार से हमारा नियेदन है कि अगर आवश्यक हो तो राष्ट्र संघ में यह विषय उठायें। भारतवर्ष ने वियतनाम के मामले में अपना मत जाहिर किया था और इस विषय को भी

राष्ट्र-संघ में उठ ने की आवश्यकता है। इसके निराकरण करने के लिए, इस विषय को सुलझाने के लिए चेष्टा की आवश्यकता है। हम यहाँ निन्दा का प्रस्ताव पास करें और भारत सरकार से निवेदन करें कि इस मामले में उचित कदम उठाया जाय और ब ंगला देश के लोगों को आर्थिक सहायता देने तथा उनको चिकित्सा आदि की व्यवस्था की जाय।

इन शब्दों के साथ मैं इस प्रस्ताव का समर्थन करता हूँ।

*Md. Shamsul Huda—माननীয় উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আজি পূব পাকিস্তানত বৰ্তমানৰ বাংলাদেশত সংগ্ৰামী জনসাধাৰণৰ প্ৰতি আমি অভিনন্দন জনাইছো। আমি আশা কৰিছিলো যে এদিন ভাৰতবৰ্ষৰ পূব পিনৰ পৰাই মুক্তিৰ বেলি ওলাব আৰু আজি সেইয়েই হৈছে। Here the sun rises in the east. এতিয়াহে সমাজতন্ত্ৰবাদৰ সূৰ্য্য ভাৰতবৰ্ষৰ পূব পিনে উদয় হৈছে। এই সংগ্ৰামী নেতা শেখ মুজিবুৰ ৰহমানক আমি অভিনন্দন জনাইছো। এদিনৰ পূব পাকিস্তানক আৰু আজিৰ স্বাধীন বাংলাদেশৰ জনসাধাৰণ—সংগ্ৰামীসকলে যোৱা ২৬ তাৰিখে পূব পাকিস্তানৰ স্বাধীনতা ঘোষণা কৰিছিল। আজি তাত যি সংগ্ৰাম চলিছে সেইটো স্বাধীনতা সংগ্ৰাম। সেই সংগ্ৰাম পশ্চিম পাকিস্তানৰ মিলিটাৰী শাসনৰ বিৰুদ্ধে কৰা সংগ্ৰাম। এই সংগ্ৰাম জয়ী হবৰ কাৰণে আৰু তাৰ মানুহক সহানুভূতি দেখুৱাবৰ কাৰণে সকলো স্বাধীন নেতা, মানুহৰে সকলো প্ৰকাৰৰ সহায় সহানুভূতি আগবঢ়োৱা প্ৰয়োজন। এইটো কেৱল সমৰ্থন জনোৱা কথা নহয়। আমি দেখিছো Khan Abdul Gaffar Khan-য়েও পাকিস্তানৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ প্ৰস্তুতি চলাই আছে, এই সংগ্ৰাম আৰু কাশ্মীৰৰ প্ৰস্তুতি পূৰ্ব পাকিস্তানৰ প্ৰস্তুতিৰ লগত জড়িত। সেই কাৰণে আজি ভাৰতবৰ্ষত আমাৰ নৰ-নাৰীয়ে এই মুক্তি সংগ্ৰামৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰিছে। মই আজি অসম চৰকাৰৰ জৰিয়তে ভাৰত চৰকাৰক অনুৰোধ জনাও যে এই সদ্য স্বাধীনতা লাভ কৰা সংগ্ৰামী সকলক ৰক্ষা কৰিবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ স্বাধীনতা জীয়াই ৰাখিবলৈ আমি যিমান পাৰো কৰিব লাগে। প্ৰয়োজন হ'লে পুঁজি সংগ্ৰহ কৰি তেওঁলোকক সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি যাব লাগে।

*Speech not corrected.

কাৰণ ইয়াৰ লগত আমাৰ দেশৰ প্ৰগতি জৰিত হৈ আছে। ইয়াৰ লগতে আমাৰ গণতন্ত্ৰবাদ জড়িত আছে। সেই কাৰণে ভাৰতবৰ্ষই পূব পাকিস্তানৰ ঘটনাৱলী ৰাষ্ট্ৰসংঘত উত্থাপন কৰি বিহিত ব্যৱস্থা লবৰ কাৰণে ভাৰত চৰকাৰৰ ওচৰত অনুবোধ জনালো। যাতে পৃথিৱীৰ অন্যান্য দেশে এই নব প্ৰতিষ্ঠিত স্বাধীন বাংলাদেশক স্বীকাৰ কৰি লয়।

Shri Bhadreswar Gogoi—মাননীয় উপাধ্যক্ষ মহোদয়, পূবপাকিস্তানে স্বাধীনতা পালে কিন্তু জনসাধাৰণে মুক্তি পোৱা নাই কাৰণ তাত স্বাধীনতা পোৱাৰ দিন ধৰি সামৰিক শাসন চলি আছে। এই সামৰিক শাসনৰ পৰা মুক্ত হ'বৰ বাবে পাকিস্তানৰ জনসাধাৰণে আজি মূৰদাঙি উঠিছে। এইয়া বাংলাদেশত শেখ মুজিবুৰ ৰহমানে যি আন্দোলন কৰিছে সেই আন্দোলন মুষিমূৰ কৰিবৰ কাৰণে য়াহায়া খানে নিৰিহ জনসাধাৰণৰ ওপৰত যি বৰ্ব্বৰ অমানবিক অত্যাচাৰ চলাইছে সেইটো পৃথিৱীৰ কোনো সভ্য সমাজে সমৰ্থন নকৰে। মুজিবুৰ ৰহমানৰ এই আন্দোলন কেৱল বাংলাদেশৰেই আন্দোলন নহয়; সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ দুৰ্বল দেশৰ আন্দোলন, পৃথিৱীৰ সমগ্ৰ গৰীৱ জনসাধাৰণৰ আন্দোলন। বাংলাদেশৰ নিৰস্ত্ৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত যি নৰহত্যা কৰিছে তাক বন্ধ কৰিবৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰে ততালিকে প্ৰয়োজনীয় ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। আৰু আমাৰ জনসাধাৰণৰ পৰা বাংলাদেশৰ এই আন্দোলনকাৰীক প্ৰয়োজনীয় সকলো সহায় দিবৰ বাবে আগবাঢ়ি যাব লাগে। ইয়াকে কৈ মই সামৰিলো।

Shri Promode Chandra Gogoi—মাননীয় উপাধ্যক্ষ মহোদয়, পূব পাকিস্তানত পশ্চিম পাকিস্তানে যি বৰ্ব্বৰ অত্যাচাৰ চলাইছে সেই অত্যাচাৰ পৃথিৱীৰ কোনো সভ্য দেশে সমৰ্থন কৰিব নোৱাৰে। আজি বাংলাদেশত কেৱল মাত্ৰ গণতান্ত্ৰিক হত্যা নহয়, এখন স্বাধীন দেশৰ যি আশা-আকাঙ্খা ইয়াক পশ্চিম পাকিস্তানে কণ্ঠৰোধ কৰিছে। আজি আমি দেখিবলৈ পাইছো যে এই নিৰস্ত্ৰ মানুহৰ ওপৰত গুলিবৰ্ষণ কৰিছে, টেঙ্ক ব্যৱহাৰ কৰিছে, তিনি লক্ষ নিৰস্ত্ৰ মানুহক পশ্চিম পাকিস্তানে হত্যা কৰিছে। ইয়াৰ মাজত এটা কথা দেখিবলৈ পাইছো যে সংখ্যা গৰিষ্ঠতা লাভ কৰা এই জনসাধাৰণৰ প্ৰতিনিধিক চৰকাৰ

গঠন কৰিবলৈ দিয়াৰ পৰিবৰ্ত্তে হত্যা কৰিবলৈ ষড়যন্ত্ৰ কৰিছে। বঙ্গদেশৰ মানুহৰ এখন দেশৰ স্বাধীনতাৰ যি আশা আকাঙ্খা গঢ়ি উঠিব খুজিছে তাক মষিমূৰ কৰিবলৈ ওলাইছে। এইটো গণতন্ত্ৰক হত্যা কৰাৰ কথা। আজি আমি দেখিবলৈ পাইছো যে ভিয়েটনামৰ স্বাধীনতাৰ আশা আকাঙ্খাৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰি মষিমূৰ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে যদিও কৃতকাৰ্য্য হোৱা নাই। আজি ভিয়েটনামৰ পাছত দেখিবলৈ পাইছো বঙ্গদেশৰ মানুহে নিজৰ দেশৰ স্বাধীনতাৰ কাৰণে জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে সামৰিক একনায়কত্বাবাদৰ বিৰুদ্ধে থিয় দি নতুন গণতান্ত্ৰিক দেশ স্থাপন কৰিবলৈ বিচাৰিছে। য়াহায়াৰ ৰাজত্বৰ পৰা মুকলি হৈ জনসাধাৰণ মুজিবুৰ ৰহমানৰ লগত ঐক্যবদ্ধ ভাৱে মিলিত হৈ স্বাধীন ৰাজ্য বিচাৰিছে। ১৮৫৭ চনত চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত যেনেকৈ বাহাদুৰচাহক ক্ষমতাত প্ৰতিস্থা কৰিবলৈ হিন্দু-মুছলমানে যি ঐক্যবদ্ধ সংগ্ৰাম কৰিছিল ইংৰাজৰ বিৰুদ্ধে, ঠিক তেনেকৈ শ্বেখ মুজিবৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত স্বাধীন বঙ্গৰাজ্যৰ কাৰণে ঐক্যবদ্ধ সংগ্ৰাম কৰিছে। যদি কোনোবাই গণতন্ত্ৰক বিশ্বাস কৰে তেনেহ'লে মুজিবুৰ ৰহমানৰ এই আন্দোলনক সমৰ্থন নকৰি নোৱাৰে। যদি কোনোবাই এই আন্দোলন সমৰ্থন নকৰে তেন্তে তেওঁ পৃথিৱীৰ গণতন্ত্ৰক বিশ্বাসঘাটকতা কৰা হ'ব।

সেয়েহে মই কব বিচাৰিছো শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত হোৱা আন্দোলন প্ৰকৃত গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন।

(সময়ৰ সংকেত)

সেই কাৰণে কব বিচাৰিছো যদি এই মুক্তি সংগ্ৰাম ইয়াহিয়াই দমন কৰিব পাৰে তেনেহ'লে প্ৰকৃত গণতান্ত্ৰিক আন্দোলন বন্ধ হৈ যাব, গণতন্ত্ৰ মষিমূৰ হৈ যাব। গতিকে আমাৰ বিধান সভাত এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰকো এই বিষয়ে জোৰ কৰিব লাগে যাতে এই সংগ্ৰাম শক্তিশালী হৈ উঠে। অস্থায়ী চৰকাৰক স্বীকাৰ কৰিব লাগে আৰু মুক্তি আন্দোলনক সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰিব লাগে। ইয়াকে কৈ মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।

*Dr. Bhupen Hazarika—মাননীয় উপাধ্যক্ষ মহোদয়, এই সদনত বহুত কথাই কোৱা হৈ গৈছে, মই অকল সদনক এটা কথাই সোঁৱৰাই দিব খুজিছো আপোনাৰ জৰিয়তে। সেই কথাটো হ'ল গণতান্ত্রিক সংঘর্ষৰ নেতৃত্ব বহন কৰা মানুহ গৰাকীৰ শেষ কথা সেই খিনি হ'ল বঙালীতে :
কায়েমী স্বার্থের মুখপত্ররা আমার বিরুদ্ধে দেশদ্রোহিতার এলজাম লাগাইতেছেন। এটান তুনও নয়, বিস্ময়ের কথাও নয়। পূর্ব পাকিস্তানের মজলুন জনগণের পক্ষে কথা বলিতে গিয়া আমার বাপ-দাদার মত মুরুবিবয়াই এদের কাজে গলি থাকিয়াছে, এদের ছাতে লাঞ্চনা ভোগ করিছেন, আর আমি কোন ছার? দেশানী মনে আছে, আমাদের নয়নমনি শেরে রাঙনী সজলুল ছকাক এয়া দেশদ্রোহী বলিয়াছিলেন। দেশবাসী এত দেখিয়াছেন যে, পাকিস্তানের অন্যতম শ্রষ্টা পাকিস্তানের সর্বজনমান্য জাতীয় নেতা শহীদ সুরাবসীকেও দেশদ্রোহীর অভিযোগে কারাবরণ করিতে হইয়াছিল এদেরই হাতে। অতএব দেখা গেল পূর্ব পাকিস্তানের ন্যায্য দাবীর কথা বলিতে গেলে দেশদ্রোহীতার বদনাম ও জেলজুলুমের যুক্তি লইয়াই লৈ কাজ করিতে হইবে।

অতীতে এমন অনেক জেল জুলুম ভুগিবার কেদির আমার হইয়াছে। যাড়ে যাতে কৌটি পূর্ব পাকিস্তানীর ভালবাসাকে সম্বল করিয়া আমি একতো যে কোন ত্যাগের জন্য প্রস্তুত আছি। আমার দেশবাসীর বক্তব্যর কাছে আমার মত নগন্য ব্যক্তির জীবনের মূল্যই বা কতটুকু?

এতিয়া জীৱনৰ মূল্য যে কিমান সেইটো সঁচাকৈয়ে পৰিলক্ষিত হৈছে। আজি অষ্ট্রেলিয়া ৰেডিয়ত কৈছে যে এইয়া মজিবুৰ ৰহমানৰ কণ্ঠস্বৰ। কিন্তু কণ্ঠস্বৰ ইমান দুর্ব্বল যে সেইজন মুজিবুৰ ৰহমান বুলি ভাবিবই নোৱাৰি। Self determination-ৰ কথাটো এতিয়া বহু বছৰ পিছতো সকলো সময়তে ইতিবাচক নহয়। অর্থাৎ Self determination-ৰ কথা আহিলে ভৌগলিক পৰিসীমা, অর্থনৈতিক আৰু ভাষাগত সম্বন্ধ জড়িত থাকে। কিন্তু তাৰ পৰিবর্ত্তে আজি পূর্ব্ববঙ্গত দমন নীতি চলিছে যদি ভৱিষ্যতলৈ আঞ্চলিক অবদান থাকে তেনেহলে পোৱাৰ প্রাচুর্যই স্থান লাভ কৰিব, আকৌ পোৱাৰ প্রাচুর্য্য থাকিলে সকলো সময়তেই সংকীর্ণ বুলি কোৱা উচিত

*Speech not corrected.

নহয় । ২৬/৩/৭১ তাৰিখৰ দিনা কিছুমান কাগজত উঠিছে যে—Indian brothers please help us with arms and ammunition. গতিকে এই সদনত এটা প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰি অৰ্থনৈতিক আৰু সামৰিক লগতে নৈতিক সমৰ্থন, আন্তৰ্জাতিক নীতিক উলঙ্ঘা নকৰি জনাব লাগে। ইয়াকে কৈ মোৰে বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।

Shri Kabir Chandra Roy Pradhani—উপাধ্যক্ষ মহোদয়; আজি বাংলা দেশত যি হত্যাকাণ্ড চলিছে তাৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰিছো। এই সম্পৰ্কত মই ভাৰত চৰকাৰক বিশেষকৈ অসম চৰকাৰৰ ওচৰত অনুৰোধ কৰিছো যে, এইক্ষেত্ৰত চৰকাৰে দৃঢ়ভাৱে আহিব লাগে। আমাৰ বৰা ডাঙৰীয়াই কোৱাৰ দৰে এইটোত ডেকা বুঢ়া সকলোৰে তেজ গৰম হৈ যায়। আজি মানৱতাক ৰক্ষা কৰিবলৈ—গণতন্ত্ৰক ৰক্ষা কৰিবলৈ হলেও আমি আগবাঢ়ি যাব লাগিব। নহলে আজি গণতন্ত্ৰ ধ্বংস হৈ যাব আৰু ভাৰতবৰ্ষত পুনৰ বিপদে দেখা দিয়াটো স্বাভাৱিক। গতিকে মই অসম চৰকাৰৰ জৰীয়তে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী মহোদয়াক এই গণতন্ত্ৰ ৰক্ষা কৰিবৰ কাৰণে দৃঢ়তৰ ব্যৱস্থা লবলৈ অনুৰোধ জনাইছো। তাৰ পতন ঘটাই গণতন্ত্ৰৰ নিচান উৰুৱাবলৈ স্বাধীন বাংলাদেশ সমৰ্থন কৰিব লাগে।

Shri Giasuddin Ahmed—Mr. Deputy Speaker, Sir, just at the moment I remember a few words of Thomas Paine, the great freedom fighter of America. I would like to conclude my speech only with this words. "These are the days that try man's souls. The summer soldiers and the sunshine patriots will in this crisis shrink from the service of the country. He that stands it now shall deserve the thanks of man and women." These are the few words uttered by the great Thoman Paine during America's struggle for freedom against the Britishers Yes Sir, the incidents that are taking place in East Bengal are the turning points of the history of this subcontinent. We remember the bitter experiences of partition. We know, on the basis of religion this country was partitioned and lakhs and lakhs of people had to sacrifice their lives at the altar of communalism. It is the brightest aspect of

the recent history that the people of East Bengal are now realising that it is secularism, it is democracy on the basis of which human civilisation can flourish. Sir, the West Pakistani rulers, the present generation of the Moghul Emperors of Delhi who subjugated the entire India under a system of monarchy are likely to try to keep the tradition in tact by declaring a war against democracy and human rights. The people of East Pakistan have shown a new light. Lakhs and lakhs of people are sacrificing their lives. They will sacrifice and they will have to sacrifice for the sake of democracy and secularism. We I dians should now stand united and should take a lesson from the incidents—the happenings of East Bengal particularly the Indian Communialists who are still thinking of Indianising the Indian Muslims—whose thoughts are guided by communialism and nothing else—they should take a lesson from Mujibur Rahman. We remember, there was a public hall in a place in East Bengal formerly which was known as Akshoy Kumar Dutta Hall and it was converted in the Ayub Sahi Hall. As many as 30 Muslims had sacrificed their lives in the movement for conversion of this Ayub Sahi Hall into Akshoy Kumar Dutta Hall. These are the happenings in East Bengal and many of our people here in India should learn a lesson. Let us forget the past, let us come forward and help Mujibur Rahman, let us help the progressive forces of East Bengal, let us move forward and let us see if we can create history again. If we can create a confederation of that part of the Subcontinent and this part of the subcontinent, let us see whether we can undo the misdeeds of partition. This is the time, this is the right hour, this is the right moment in which we must act and act promptly.

Shri Mohidhar Pegu—माननीय উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আজি কেইদিনমান ধৰি অনাতাঁৰ আৰু বাতৰি কাকত সমূহত পৰিক্ষিপ্তভাৱে পোৱা খবৰ বিলাকৰ পৰা যি তুলনামূলক অধ্যয়ন কৰিব পাৰিছোঁ তাৰ পৰা অন্ততঃ

এটা মিমাংসাত উপনীত হব পাৰিছোঁ যে পূৱ পাকিস্তান পশ্চিম পাকিস্তানৰ সামৰিক শক্তি জনতাৰ ওপৰত পূৰ্ণ মাত্ৰায় প্ৰয়োগ কৰি দমন নীতি চলাইছে তাৰ ফলত লাখ লাখ মানুহ মৃত্যু মুখত পৰিছে। গণতন্ত্ৰৰ মৰ্য্যদা চুৰমাৰ কৰা হৈছে—দক্ষিন পূৱ এচিয়াত সভ্যতা, একতা আৰু অগ্ৰসৰতাত বিধি-পঠালিৰ যে সৃষ্টি কৰিছে ইয়াত কোনো সন্দেহৰ অৱকাশ নাই। অন্তৰ্জাতিক সমস্যা হিচাবে পাকিস্তানৰ অভ্যন্তৰীণ বিষয়ত আমাৰ কবলগীয়া কথা যদিওৰা সীমিত তথাপি এই গণতন্ত্ৰৰ যুগত, যি যুগত মধ্য যুগক বিদায় দি সমগ্ৰ পৃথিৱীয়ে গণতান্ত্ৰিক নৱ জাগৰণ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ ওলাইছে। এনে সময়ত সামৰিক শক্তিৰ দ্বাৰা দানবীয়তাৰে দমন নীতি সহ্য কৰিবলৈ পৃথিৱীত কোনো দেশ বা ৰাজ্যই প্ৰস্তুত নহয়। বৰ্তমান এই পৰিস্থিতিত ভাৰতবৰ্ষ তথা অসম সাৱধান হবলগীয়া কথা হৈছে। এই গৃহ যুদ্ধত দানবীয় ভাৱে পূৰ্ব্ব পাকিস্থানত সামৰিক যান্ত্ৰিক শাসনৰ ব্যৱস্থা প্ৰচলন কৰা হৈছে। ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়া স্বৰূপে যদি কোনো সামৰিক শক্তি সম্পন্ন আক্ৰমনকাৰী ৰাষ্ট্ৰই পশ্চিম পাকিস্থানক কিবা ন্যষ্ঠ স্বাৰ্থত জড়িত হৈ সহায় কৰিবলগা হয় তেতিয়াহলে ইয়াত এখন দ্বিতীয় ভিয়েতনামৰ সৃষ্টি হোৱাৰ সম্ভাৱনা সম্পূৰ্ণই আছে।

তদুপৰি আমি আমাৰ গাত লাগি থকা পূৰ্ব পাকিস্তানক কেৱল সহানুভূতি জনোৱাই নহয়, আমি সেই ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰতি সমবেদনা, বৰং সহবেদনা জনাইছোঁ আৰু আমি তাক নিবৱ দৰ্শকৰ দৰে চাই নাথাকি গভীৰ ভাৱে এনেকুৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়ৰ ওপৰত মনোনিবেশ কৰিব লাগে। আজি আমাৰ সময় আহিছে—আমাৰ চৰকাৰে ভাৰত চৰকাৰক তুৰন্তে জনাই দিব লাগে যে ভাৰত চৰকাৰে বিশেষ ভাবে যত্নলৈ এই আন্তৰ্জাতিক সমস্যাটো সমাধান কৰিবলৈ তৎপৰ হোৱাৰ উপৰিও সম্ভৱপৰ সকলো সহায় সহানুভূতি এই মুক্তি আন্দোলনকাৰী সকললৈ আগবঢ়াব পৰা যায়।

(সময়ৰ সংকেট)

ভাৰত চৰকাৰে সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ ওচৰত অনুৰোধ জনাব লাগে যাতে এই গণতন্ত্ৰ হত্যাকাৰী সকলক আদিতে বাধা প্ৰদান কৰিব পৰা যায়। কোৱা বাহুল্য যে ধৰ্মীয় ভিত্তিক ৰাষ্ট্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰা মধ্য যুগীয়া মনোভাৱৰ

অবসান ঘটিছে এই কথা য়াহায়া খাই হয়তো পাহৰি গৈছে। এজন বিজ্ঞলোকে কবৰ দৰে যি বুৰঞ্জীৰ পৰা শিক্ষা লব নোখোজে, সি বুৰঞ্জীৰ পুনৰাবৃত্তিকে কৰি থাকে। কিন্তু য়াহায়া খাই তাকেই কৰিব খুজিছে। গতিকে য়াহায়া খা এই ক্ষেত্ৰত ব্যতিক্ৰম হব নোৱাৰে। এইখিনিকে কৈ মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।

Shri Atul Chandra Goswami—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, ঐতিহাসিক ভুল শুধৰণিৰ কাৰণে ইতিহাসে আজিৰদৰে সুযোগ অতি কম আগবঢ়াই আহিছে। ১৯৪৭ চনত ক্ষমতাৰ খকত আমি যি ভুল কৰিছিলো ইতিহাসৰ এই ক্ষণত তাক শুদ্ধ কৰিব নোৱাৰিলে ইতিহাসে আমাক ক্ষমা নকৰিব। আজি পূৰ্ব পাকিস্তানত গণতন্ত্ৰ ৰক্ষাৰ কাৰণে লক্ষ লক্ষ মানুহ বলি হৈছে, এই সময়ত ভাৰত চৰকাৰে লবাৰ ধেমালী কৰি থাকিলে নহব। আজি ভাৰত চৰকাৰে বিশ্বত জনাই দিব লাগে যে শ্বেখ মুজিবুৰৰ নেতৃত্বত যি আন্দোলন গঢ়ি উঠিছে সেই আন্দোলনৰ প্ৰতি ভাৰতৰ পূৰ্ণ সমৰ্থন আছে। কিন্তু আজি পৰ্য্যন্ত ভাৰত চৰকাৰ নিমাত আছে। সেই কাৰণে আজি এই বিধান সভাত এটা প্ৰস্তাৱ আকাৰে ভাৰত চৰকাৰক কৈ দিব লাগে যে ভাৰত চৰকাৰে শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ Provisional চৰকাৰক কোনো দ্বিধা নকৰাকৈ স্বীকৃতি দিব লাগে। ভাৰত চৰকাৰৰ ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰতিনিধিয়ে বিশ্ব ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰতিনিধি সকলৰ আগত পাকিস্তান চৰকাৰৰ বৰ্ব্বৰ আক্ৰমনৰ সম্পৰ্কে দৃষ্টিগোচৰ কৰিব লাগে। যি ভুট্টোই ৰোডেচিয়াৰ Iam Smith-ক ৰোডেচিয়াৰ সংখ্যাগুৰু সম্প্ৰদায়ক শোষণ কৰা আৰু অগণতান্ত্ৰিক চৰকাৰ স্থাপন কৰাৰ বিৰুদ্ধে ডাঙৰ ডাঙৰ বক্তৃতা প্ৰদান কৰিছিল সেই জন তথাকথিত জননেতাই আজি নিজ দেশৰ একে ধৰ্মাৱলম্বী লোক সকলক, যি সকলে গণতন্ত্ৰ ৰক্ষা কৰিব খুজিছে তেওঁলোকৰ প্ৰতি অবিচাৰ কৰি নিশংস ভাৱে হত্যা কৰিছে। পৃথিৱীত এক অবিস্মৰণীয় ইতিহাসৰ সৃষ্টি কৰিছে। গতিকে আজি আৰু আমি ক্ষান্ত নাথাকি প্ৰৱল বেগে গণতন্ত্ৰৰ কাৰণে সংগ্ৰাম কৰা ৭½ কোটি নিৰপৰাধী লোকৰ কাৰণে আৰু এই সংগ্ৰামৰ নেতা শ্বেখ মুজিবুৰক ৰক্ষা কৰিবলৈ আমাৰ দেশে সক্ৰিয় ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে। প্ৰয়োজন হ'লে হাতত ৰাইফল

লৈ য়াহায়াৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিবলৈ আমাৰ দেশৰ যুৱশক্তি আগবাঢ়িব বুলি আশা ৰাখিলো। মহান নেতা শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানক ছেজাৰ চালাম জনাই মোৰ বক্তব্যৰ সামৰণি মাৰিলো।

Shri Kamini Mohan Sarma—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, প্ৰথমে মই বাংলাদেশৰ জন্মদাতা মুক্তি সংগ্ৰামকাৰী সকলৰ প্ৰতি মোৰ আন্তৰিক অভিনন্দন জনাইছো লগতে ৰাংলা দেশৰ মুক্তিকামী জননেতা শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ প্ৰতি অভিনন্দন জনাইছো। তেওঁলোকৰ এই মুক্তি যুদ্ধৰ সফল কামনা কৰিছো।

উপাধ্যক্ষ মহোদয় আমাৰ দেশত ১৮৫৭ চনত চিপাহী বিদ্ৰোহ হৈছিল আৰু গোটেই ভাৰতবৰ্ষতে বিয়পি পৰিছিল মুক্তি আন্দোলন। এই বিদ্ৰোহ হৈছিল বৃটিছ সাম্ৰাজ্যবাদৰ কবলৰ পৰা আমাৰ দেশক মুক্ত কৰি স্বাধীন সাৰ্ব্বভৌম ভাৰত গঢ়াৰ কাৰণে। ঠিক সেই দৰে আজি য়াহায়া খাৰ মিলিটাৰী ৰাজত্বৰ বৰ্বৰতাত জনতা অতিষ্ঠ হৈ পূৱ পাকিস্তানৰ জনসাধাৰণে মুক্তি বিচাৰি আগবাঢ়ি আহিছো। গতিকে ইও চিপাহী বিদ্ৰোহৰে একে আখ্যা। আজি পূৱ পাকিস্তানৰ ৰাইফলধাৰী পুলিচ বাহিনীয়ে শান্তি ৰক্ষাৰ কাৰণে জনতাৰ লগত অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে ঠিয় দিছে। য়াহায়া খাৰ মিলিটাৰী বাহিনীয়ে, বোমাৰু বিমান বাহিনীয়ে, পুলিচ বাহিনীয়ে হস্পিটালৰ ওপৰত, ৰাষ্টাৰ ওপৰত টেঙ্ক চলাইছে, ঘৰ দুৱাৰত জুই জ্বলাইছে, ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয় পুৰি চাই কৰিছে আৰু ৩ লক্ষ লোকৰ ওপৰত গুলি চলাইছে। নিষ্ঠুৰ ভাবে নৰহত্যা, নৰমেধ যজ্ঞ আৰম্ভ কৰিছে। ইয়াৰ বিৰুদ্ধে যি সকলে ঠিয় দিছে তেওঁলোকৰ প্ৰতি সমৰ্থন আৰু স্বীকৃতি দিব লাগে আৰু নিৰাপত্তাৰ কাৰণে ৰাষ্ট্ৰসংঘত যি প্ৰণালী আছে সেই প্ৰণালীৰে হস্তক্ষেপ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে। লগতে পশ্চিম পাকিস্তানৰ পৰা বোমাবৰ্ষণ আৰু নিৰাপত্তা ৰক্ষাৰ কাৰণে আমাৰ সৈন্য বাহিনী সচেতন কৰিব লাগে। যি সকল মুক্তি সংগ্ৰামকাৰীয়ে আশ্ৰয় বিচাৰি ভাৰতবৰ্ষৰ ওচৰ চাপে তেনে নিৰপৰাধী লোক সকলক ৰক্ষা কৰিবৰ কাৰণে যত্ন লব লাগিব। এই সংক্ৰান্তত আজিৰ খবৰ কাগজত প্ৰকাশ হোৱা এটা কবিতা পাঠ কৰি শুনাইছো।

মুজিবুৰ ! জিন্দাবাদ।

আলিমুননিছা পিয়াৰ।

সাৰে আছে।
শোৱা নাই মুজিবুৰ।
জনতায়ো পালে সাৰ।
ঢাকাক নোৱাৰি আৰু
বাখিব যে ঢাকি
বন্ধনে নাৰাখে বান্ধি
চট্টগ্ৰাম, খুলনদ, কুমিল্লা
ছিলেট, নাৰায়ণগঞ্জ
আলিমৰ দেশ বলিশাল
দেহি ! জ্ঞানৰ বন্তি লৈ আগবাঢ়িছিল।
বজ্ৰ তুফানে, ঘূৰ্ণি বতাহে
নোৱাৰে জিনিব যাক
বাৰে বাৰে দিয়ে ৰবাভয়।
শোৱা নাই
ৰাজশাহী যশোহৰ
শোৱা নাই মুজিবুৰ
সাৰে আছে মুক্তিকামী
হেজাৰ ললনা
ৰোকেয়া চামচুনৰ
জীৱিত বা মৃত মন্ত্ৰশিষ্যা অগণন।
সাৰে আছে চুফিয়া কামাল
দৃপ্তপদে বাঢ়ে আগ
হাতে লৈ দীপ্ত মশাল।
মুক্তিৰ পিয়াহ লৈ
"মহৰম" আহিছিল

মানৱতা—

সততাৰ কঠিন আৰু কঠোৰ

পৰীক্ষাৰে—

মহৰম আহিছিল

হাৰি গ'ল যক্ষৰ বাসনা।

দমনৰ নীতি ধাৰী, ভুট্টো, য়াহায়া

জনতাৰ প্ৰতিনিধি জয়ী মুজিবুৰ!

ৰমণীয় ৰমণাত

ধানমন্দি আৰু ৰাজপথ

শূণ্যতাৰ ৰিক্ততাই কৰে হাহাঁকাৰ

সান্ধ্য আইন কিয় লাগে?

অশ্ৰুৰ বয় পাৰাবাৰ?

ভায়ে-ভায়ে-মানুহে মানুহে

এই যে বিবাদ

তাত, নাই জানো সাত

ৰাষ্ট্ৰৰ কল্যাণ কামী

মূক-জনতাৰ?

নাই দাবী ন্যায় শাসনৰ?

—শাসকৰ ভূমিকাত ৰয় অজগৰ।

নিৰ্দ্দোষী জনতাৰ ৰুধিৰৰ বয় ধাৰ

ন্যায়দণ্ড লৈ হাতে কোনে বৰ মহাভাৰ?

—সাৰে আছে জনতাও

আৰু সাৰে আছে—ভাই মুজিবুৰ!"

উপাধ্যক্ষ মহোদয়, ইয়াৰ জৰিয়তে মই ইয়াকে কব বিচাৰিছো যে, আজি এই মুক্তি আন্দোলনত লক্ষ লক্ষ জনসাধাৰণে কামান, বন্দুক, ৰৰটোপ আৰু বোমাৰ ফলত মৃত্যু মুখত পৰিছে—আৰু তেনেকৈয়ে তেওঁ-লোকক নিশ্চিন্ন কৰাৰ যি আঁচনি গঢ়ি উঠিছে তাৰ বিৰুদ্ধে আমি থিয় দিব লাগে আৰু শপত গ্ৰহণ কৰিব লাগে। লগতে আমি পূবৱঙ্গত

বাংলাৰ বন্ধু শ্ৰীমুজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত গঢ়ি উঠা চৰকাৰৰ সাৰ্ব্বভৌমত্বক ভাৰত চৰকাৰে স্বীকৃতি জনাব লাগে বুলি দাবী জনাইছো ।

*Md. Musawwir Choudhury—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আজি পূব পাকিস্তানত লেঃ জেনেৰেল য়াহায়া খানে যি নৰঘাতক যুদ্ধ চলাইছে যাৰ ফলত নেকি আজি লক্ষ লক্ষ নিৰপৰাধী জনসাধাৰণ নিধন হৈছে—তাক মই গৰিহনা দিছো । লগে লগে পূব বঙ্গৰ আজি চাৰে সাত কোটি জনসাধাৰণে নিজৰ স্বাধীনতা আৰু গণতন্ত্ৰক ৰক্ষা কৰিবলৈ যি যুদ্ধ কৰিছে—মুক্তি ফৌজৰ নেতা জেনেৰেল মুজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত তাৰ কাৰণে তেওঁলোকক মই অভিনন্দন জনাইছো ।

উপাধ্যক্ষ মহোদয়, মই এটা কথাত সদনৰ লগত একমত হব নোৱাৰো । সেইটো হৈছে যে—দেশ স্বাধীন হোৱাৰ সময়ত ধৰ্মৰ ভিত্তিতহে পাকিস্তানৰ সৃষ্টি হৈছিল বুলি মাননীয় সদস্য সকলে কৈছে । এইটো মই দৃঢ়তাৰে অস্বীকাৰ কৰি কওঁ যে—পাকিস্তানৰ সৃষ্টি হৈছিল ধৰ্মৰ ভিত্তিত নহয় ; প্ৰৱল অৰ্থনৈতিক নিষ্পেষণত ভোগাৰ ভয়তহে । আজি মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ লোকনো ক'ত নাই ? যদি সঁচাকৈয়ে ধৰ্মৰ ভিত্তিতেই ভাৰতবৰ্ষৰ বিভাজন হ'লহেঁতেন তেন্তে, আজি এনেধৰণৰ মুক্তি যুদ্ধৰ সৃষ্টি নহ'লহেঁতেন । অৰ্থনৈতিক শাসন শোষণ আৰু একচেতীয়া পুঁজিবাদৰ দ্বাৰা নিষ্পেষিত, নিৰ্য্যাতিত হৈছে, পূব পাকিস্তানৰ জনসাধাৰণে আজি তেওঁলোকৰ সমাজতান্ত্ৰিক, গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ ৰক্ষা কৰি তেওঁলোকৰ স্বাধীনতা অক্ষুন্ন ৰাখিবলৈ এই মুক্তিযুদ্ধ কৰিছে । এই মুক্তিযুদ্ধৰ নায়ক শ্ৰীমুজিবুৰ ৰহমানক অভিনন্দন জনাইছোঁ ।

আৰু একাষাৰ কথা কব খুজিছো যে—আজি আমাৰ পশ্চিমবঙ্গ, অসম আদি ৰাজ্যবোৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দ্বাৰা যেনেকৈ নিষ্পেষিত, নিৰ্য্যাতিত হৈ আছে তাৰ দ্বাৰা হয়তু তেওঁলোকেও এনে মুক্তি যুদ্ধৰ ঘোষণা কৰিব পাৰে । হয়তু আজি পশ্চিমবঙ্গৰ দৰে অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত নিষ্পেষিত ৰাজ্য এখনে পূব বঙ্গৰ লগতে চামিল হোৱাৰ প্ৰস্তাৱ ৰাখিব পাৰে । গতিকে

*Speech not Corrected.

এনেকুৱা এটা পাৰহাওয়াৰ যাতে সৃষ্টি হ'ব নোৱাৰে তাৰ কাৰণে চৰকাৰ সচেষ্টী থাকিব লাগিব। কাৰণ History repeats itself, গতিকে—চৰকাৰে চাৰ লাগিব যাতে এইটোৱ পুনৰাবৃত্তি হব নোৱাৰে।

শেষত মই জোৰেৰে সৈতে চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী জনাওঁ যে পূব পাকিস্তানত সংঘটিত হোৱা পৈশাচিক, বৰ্ব্বৰ আক্ৰমণ বন্ধ কৰি নিৰীহ জনসাধাৰণৰ প্ৰাণ ৰক্ষা কৰিবলৈ United Nations Organization যেন আগবাঢ়ি আহে তাৰ কাৰণে ভাৰত চৰকাৰক দাবী জনাই মই সামৰিলো।

Shri Motilal Nayak—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আজি পূব পাকিস্তানত যি অমানুষিক, বৰ্ব্বৰ কাণ্ড ঘটিব লাগিছে—ইয়েই প্ৰমাণ কৰে যে—সবল, গৰীৱ জনসাধাৰণৰ ওপৰত বুদ্ধিজীৱি সকলে কেনে ধৰণৰ শাসন, শোষণ চলাব পাৰে। পূব পাকিস্তানত চলা ঘটনাতকৈ আৰু চূড়ান্ত প্ৰমাণ একো নাই।

আজি নিষ্পেষিত, নিৰ্য্যাতিত হৈ নিজৰ প্ৰাপ্যৰ পৰা বঞ্চিত হৈয়েই এনে ধৰণৰ এক আন্দোলন বা আলোড়ণ কৰি জনসাধাৰণ আগবাঢ়ি আহিছে। উপাধ্যক্ষ মহোদয়, এনেধৰণেৰে নিষ্পেষিত, নিৰ্য্যাতিত হোৱা ৰাজ্য আমাৰ দেশতো নোহোৱা নহয়। গতিকে মই চৰকাৰক অনুৰোধ কৰিছো যেন আমাৰ দেশত এনে পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হ'ব নোৱাৰে তাৰ কাৰণে চৰকাৰে চিন্তা কৰা একান্ত কৰ্ত্তব্য। উপাধ্যক্ষ মহোদয়, মই এটা কথা কওঁ যে—এখন দেশ দুৰ্বল কৰিবলৈ হ'লে শত্ৰুৱে জনসাধাৰণৰ মাজত বুদ্ধিজীৱি মানুহ সোমোৱাই দি সৰু সৰু কেইবাখনো নতুন ৰাজ্যৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। আজি ভাৰতবৰ্ষকো দুৰ্বল কৰাৰ কাৰণে এনেকুৱা চেষ্টা চলিছে যাৰ ফলত হয়তু ভৱিষ্যতে ভাৰতবৰ্ষতে ৫০ খন মান সাৰ্ব্বভৌম ৰাষ্ট্ৰৰো সৃষ্টি হব পাৰে। হয়তু পাকিস্তানত আজি যি কাণ্ড সংঘটিত হৈছে ইয়াত C. I. A.-ৰো হাত থাকিব পাৰে। যিহেতু অইন হাতে ভূট্টোৰ দ্বাৰা চীনৰ ইয়াত হাত আছে। গতিকে মই এনেকুৱাবিলাক প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তিবোৰৰ বিষয়ে চৰকাৰক সকিয়াই দি মই সামৰিলো।

Shri Soneswar Bora—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আজি মই ব্যক্তিগত ভাৱে আৰু

মোৰ Party-ৰ তৰফৰ পৰা পূব বঙ্গত তাৰ জনপ্ৰিয় নেতা শ্ৰীমুজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত গঠিত হোৱা বাংলাদেশৰ স্বাধীনতাক মই স্বীকৃতি জনাইছো আৰু এই স্বাধীন চৰকাৰক ভাৰত চৰকাৰে স্বীকৃতি দিবলৈ দাবী জনাওঁ। লগে লগে এই স্বাধীনতাৰ আন্দোলন, তথা মুক্তি আন্দোলনত যোগ দিয়া আৰু তাৰ কাৰণে যুঁজি প্ৰাণ বিসৰ্জন দিয়া সকললৈ সমবেদনা জনাওঁ আৰু তেওঁলোকৰ আত্মাৰ সদ্‌গতি কামনা কৰো। বঙ্গৰ লক্ষ লক্ষ মুক্তি-কামীলৈ মোৰ বৈপ্লবিক অভিনন্দন জনাইছো। বঙ্গৰ নেতা শ্বেখ মুজিবুৰলৈ আৰু নেতৃস্থানীয় সকললৈ মোৰ বৈপ্লবিক অভিনন্দন জনাইছো। লগতে মই এই কথাও কওঁ যে আজি পাকিস্তান বাহিনীয়ে আমেৰিকান জেট, ৰাছিয়ান টেঙ্ক আৰু চীনৰ পৰা পোৱা অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ পূৰ্ব বঙ্গৰ নিৰীহ জনসাধা-ৰণৰ ওপৰত ব্যৱহাৰ কৰিছে। গতিকেই মই কওঁ যে যিবিলাক ৰাষ্ট্ৰৰ পৰা পোৱা অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ এই নিৰীহ জনসাধাৰণৰ ওপৰত ব্যৱহাৰ কৰিছে সেই বিলাক দেশকো মই নিন্দা কৰো আৰু সদনে নিন্দা কৰিব লাগে। লগে লগে য়াহায়া খানৰ স্বেচ্ছাচাৰীতাৰ বিৰুদ্ধে অসম তথা ভাৰতৰ পৰা স্বেচ্ছাসেৱক বাহিনী গৈ বাংলাদেশৰ জনসাধাৰণক সহায় কৰিব লাগে। আৰু চৰকাৰে সকলো প্ৰকাৰৰ সহায় সমৰ্থন দিব লাগে। বাংলাদেশৰ স্বাধীন চৰকাৰক ভাৰত চৰকাৰে স্বীকৃতি দিব লাগে আৰু তাৰ লগে লগে এই কথাত ৰাষ্ট্ৰসংঘই সহায় কৰিবৰ কাৰণেও চেষ্টা কৰিব লাগে। মই ভাবো যদি ভাৰত চৰকাৰে স্বাধীন বাংলাদেশক স্বীকৃতি দিয়াত দেৰি কৰে সি স্ব-দেশৰ কাৰণেও অপকাৰ হব। মাননীয় সদস্য শ্ৰীশৈলেন মেধী ডাঙৰীয়াই ৺বিমলা প্ৰসাদ চলিহাৰ সময়ত আৰু ৺লাল বাহাদুৰ শাস্ত্ৰীৰ সময়ত তেখেত সকলে যিখিনি কৰিছিল বুলি সদনত কৈছে সেই খিনি কথা মই অতিৰঞ্জিত হৈছে বুলি ভাবো। মেধী ডাঙৰীয়াই এই কথা বিধান সভাত কিয় ক'লে বা তাৰ পৰা আমাৰ লাভা-লাভ কি হ'ল মই বুজি পোৱা নাই। মই ভাবো যে তেখেতে এইখিনি কৈ দেশৰ কাৰণে অন্যায় কৰিছে। ৰাজনৈতিক ভাবে আৰু ঐতিহাসিক ভাবেও ১৯৬২ চনত চীনে আৰু ১৯৬৫ চনত পাকিস্তানে আমাৰ দেশ আক্ৰমণ কৰাৰ কথা স্মৰণ কৰিলে এই খিনি অৰ্থহীন কথা বুলি যি কোনো লোকেই কব। ১৯৬৫ চনৰ পাকিস্তানৰ

ভাৰত আক্ৰমণৰ সময়ত শাস্ত্ৰী আৰু চলিহাৰ নেতৃত্বৰ কথা ভাবিলেও শ্ৰীমেধীয়ে কোৱা কথাখিনি অমূলক বুলি ধৰিব পাৰি।

Shri Kandarpa Narayan Banikya—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, আমাৰ চুবুৰীয়া ৰাষ্ট্ৰ বাংলাদেশৰ দুৰবস্থাত আমি মৰ্মাহত। এই বাংলাদেশৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত যি অমানুষিক অত্যাচাৰ সেইটো কল্পনাতীত আৰু ২য় মহাযুদ্ধৰ সময়ত আমেৰিকান সকলে হিৰোচিমা আৰু নাগাচাকীত পেলোৱা এটোম বোমাতকৈয়ো মাৰাত্মক। পশ্চিম পাকিস্তানৰ পৰা সিংহল আৰু ব্ৰহ্মদেশেৰে নহাকৈয়ে চীনৰ ওপৰেদি কেনেকৈ পশ্চিম পাকিস্তানৰ পৰা সৈন্য বাহিনী আনিছে সেইটোও এটা চিন্তা কৰিবলগীয়া বিষয়। এই সম্পৰ্কত এইটো পাকিস্তানৰ Internal Affairs বুলি তাত হাত দিব নোৱাৰি। ভাৰতে U. N. O.-লৈ Apeal পঠাব লাগে। আজিৰ কাগজত আমি দেখিছো যে যোৱা ৪৮ ঘণ্টাৰ ভিতৰত ৩ লাখ নিৰিহ নিৰস্ত্ৰ জনতাৰ প্ৰাণ হানি হৈছে। এই নিহত সকলৰ কাৰণে আমাৰ শ্ৰদ্ধাঞ্জলিৰ বাহিৰে আৰু আমাৰ দিব পৰা একো নাই। তেওঁলোকৰ নেতা মুজিবুৰ ৰহমানৰ আন্দোলনৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা জনাই মই কওঁ "ঐ চেয়ে দেখুন বাংলার ভাগ্যাকাশে আজ দুর্য্যোগের ঘোর ঘনঘটা, তার সবুজ অঞ্চলে আজ রক্তের আল্‌পনা, শুধু সুপ্ত সন্তান শিয়রে রোরুদ্যমানা জনী নিশা অবসানের অপেক্ষায় প্রহর গণনায় রত। কে তাকে আশা দেবে, কে তাকে ভরসা দেবে, কে শোনাবে জাগরণের সেই অভয়বাণী ওঠ মা, ওঠ, মোছ তব অশ্রুজল সাতকোটী ভাই-বোন, হিন্দু মুসলমান আমরা প্রাণ দিয়ে রোধ করব মরণের সেই অভিযান।" করিব মুজিবুরেই করিব। মুজিবুর জিন্দাবাদ।" ইয়াকে কৈ মুজিবুৰ ৰহমানক শ্ৰদ্ধা জনাই তেখেতক জিন্দাবাদ জনাওঁ।

Shri Maneswar Boro—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, পূব পাকিস্তানত মুজিবুৰ ৰহমানৰ নেতৃত্বত যিটো আন্দোলন হৈছে সেইটো সঁচাকৈয়ে সমৰ্থন কৰিবলগীয়া। কাৰণ তেখেতৰ যি কেইটা ৬ দফীয়া দাবী আছিল সেইকেইটা হৈছে পাকিস্তানৰ পৰা সামৰিক আইন প্ৰত্যাহাৰ কৰা, তাৰ পৰা সৈন্যবাহিনী আঁতৰাই নিয়া, নিৰ্ব্বাচিত প্ৰতিনিধিৰ হাতত ক্ষমতা সোধাই দিয়া। এই ক্ষেত্ৰত নিৰ্ব্বাচিত প্ৰতিনিধিৰ হাতত ক্ষমতা অৰ্পণ কাৰ্য্য President

য়াহায়া খা আৰু মিঃ ভুট্টো এই দুয়োজনেই মিলি কু-চক্ৰান্ত কৰি বদ কৰিলে আৰু তাৰ ফলত যি নৰমেধ যজ্ঞৰ ব্যৱস্থা কৰিলে সি জগতৰ দৃষ্টিত ঘৃণনীয় হৈ পৰিছে। মুজিবুৰৰ এই আন্দোলনৰ মূলতে হ'ল পূৰ্ব পাকিস্তানৰ ওপৰত পশ্চিম পাকিস্তানৰ শোষণ নীতিৰ শাসন। এই শাসন শোষণৰ ফলত পূৰ্ব পাকিস্তানৰ জনসাধাৰণ ম্ৰীয়মান হৈছে। আজি দুই বছৰৰ আগতে একনায়কত্ববাদী আয়ুব খান আঁতৰি গৈছে। এই কথা সকলোৱে জানে। ইয়াকে কৈ মই সামৰণি মাৰিলো।

Jonab Rahimuddin Ahmed—মই জয় জয়তেই শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ বিকল্প নতুন বাংলা দেশৰ সম্পৰ্কত আজি যি মতবাদৰ সৃষ্টি হৈছে সেইটোৰ মই সমৰ্থন জনাও। এই ঘটনাক পাকিস্তানৰ আভ্যন্তৰিণ বিষয় বুলি গণ্য নকৰি জগতৰ মানবিকতাৰ ফালৰ পৰা চিন্তা কৰি লাগিব। এই মানবিক চিন্তা ধাৰা জগতত বিদ্যমান। বাংলা দেশৰ অগণন নিৰিহ নৰ-নাৰী, শিশুৰ ওপৰত যি অমানুষিক অত্যাচাৰ Preisdent য়াহায়া খাৰ মিলিটাৰী শাসনে জাপি দিলে সেইটো তাৰ জনসাধাৰণৰ ইচ্ছা আকাংশ্যাৰ বিৰুদ্ধে। ইয়াৰ মই ঘোৰ প্ৰতিবাদ কৰো। যিটো ব্যক্তি স্বাধীনতা আৰু দেশৰ স্বাধীনতাৰ যুদ্ধ মুজিবুৰ ৰহমানে আহ্বান কৰিছে সেইটোৰ প্ৰতি য়াহায়া খানে যি দমন নীতি অবলম্বন কৰিছে তাৰ প্ৰতি গৰিহণা জনাই ৰহমানৰ আন্দোলনক ভাৰতবৰ্ষই স্বীকৃতি দিব লাগে। মই কব খুজিছো যে য়াহায়া খানে যি প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল, ভুট্টোৱে যি প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল, তাক পদাঘাট কৰিলে। আৰু পূৰ্ববঙ্গৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰিছে। আমি শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ দাবী সমৰ্থন কৰিব লাগিব আৰু মুজিবুৰৰ স্বাধীন বাংলা দেশক স্বীকৃতি দিব লাগিব।

Shri Upendra Nath Sanatan—উপাধ্যক্ষ মহোদয়, শ্বেখ মুজিবুৰ ৰহমানৰ ওপৰত যিটো অত্যাচাৰ চলিছে আৰু ৭ কোটি জনসাধাৰনৰ ওপৰত যিটো অত্যাচাৰ চলিছে তাৰ এটা ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। যিহেতু ভাৰতবৰ্ষই সকলো দেশৰ লগত বন্ধুত্বপূৰ্ণ ভাৱে থাকিব বিচাৰে আৰু কাৰো লগত যুদ্ধ কৰিব নিবিচাৰে। ভাৰতবৰ্ষই জাতি-ধৰ্ম নিৰ্ব্বিশেষে সকলোৰে প্ৰতি সমান ব্যৱহাৰ কৰে, সেই সম্পৰ্কত পাকিস্তানৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত

য়াহায়া খানে যি অত্যাচাৰ চলাইছে অতি সোনকালে তাৰ এটা ব্যৱস্থা কৰিব লাগে।

Shri Mohendra Mohan Choudhury (Chief Minister)—Mr. Dy. Speaker, Sir, we are discussing this motion under certain handicap, because this matter, strictly speaking, does not come under the purview of our Legislative orbit. As Shri Bora while speaking on the admissibility of the motion said that this matter concerned us because the happening in East Pakistan was going on just on our border and there was likelihood of repercussions in our State. Prompted by that Consideration we are discussing the motion and many hon. members had expressed their shock and horror on the rape committed on democracy by the military force of the Pakistan Government.

Sir, the Prime Minister in a short statement in the Lok Sabha the other day had expressed her concern also on what is going on in East Pakistan, but she had not defined any action to be taken by Government of India. She had simply said that appropriate action would be taken at appropriate time, and in the meantime the State Governments, as far as I know, have been alerted to meet any emergency that may arise out of the events going on in East Pakistan, and on the part of Government of Assam, we have our own plan to meet the urgency of the situation as may be demanded from time to time.

Sir, in Pakistan, Military Rule has been going on for the last 7 years. They have given a good bye to the domocratic system of Government and the entire administration has been put under the control of military against the will of the people. There was lot of public pressure, lot of public agitation for lifting the military administration from the country. Yielding to the parsistent demand of the people, Mr Yahaya Khan, the President of Pakistan ultimately declared general election in

the country. As a result general election took place and to the great surprise to the people of the world, Sheikh Mujibur Rahman got the unanimous support of people of East Pakistan and a solemn promise was given by Mr. Yahaya Khan that after the election the elected representatives of the people would be called in to frame the Constitution for Pakistan within six weeks of the election. Everybody in the world expected that military rule in Pakistan would be over and in its place a democratic government would come in, but the events took a different turn. Instead of bringing in a democratic set up of Government, the martial law administration was tightened and a situation was created by which democratic set up had been made impossible. From the side of the people of East Pakistan, their great leader Sheikh Mujibur Rahman demanded peaceful settlement of the situation, and actually speaking, Mr. Yahaya Khan came down to Dacca to negotiate a peaceful and honourable settlement. But ultimately, the world knew, he wanted to dupe Mujibur Rahman by starting negotiations without any spirit in it. At last the negotiations failed and the entire East Pakistan has been put at the mercy of martial law, and subsequent events have proved that without honouring any of the human norms, people have been killed indiscriminately. The hon. Members have already stated that lakhs of innocent people are being killed without provocation, indiscriminately and a reign of terror has been let loose in East Pakistan. The spontaneous mass revolution that has started in East Pakistan has no parallel in history. It is a spontaneous movement under the leadership of Sheikh Mujibur Rahman with a view to restoring democracy and human rights in the State of Pakistan.

Sir, we are not very much concerned with the internal affairs of another country, but when the internal affairs become a subject-matter of an international issue then as a neighbouring State we

have a right to discuss this matter and also, if necessary, to take action to safeguard the integrity of our country. Sir, the action that is going on in East Pakistan has a direct repercussion in our country there may be influx of refugees to our country, there may also be infiltration to Assam of spies to foment internal trouble in our country,—and to safeguard against them we must be very very careful from the beginning, and for that reason I believe we should ask the Govt. of India to take immediate appropriate steps against probable future repercussions. We convey our moral support and sympathy to the people of East Pakistan, and also wish that their legitimate demands are fulfilled. The Military Junta under the leadership of Yahaya khan may succeed initially, but I am sure ultimate victory lies with the people because a people who are out to assert their own right cannot be suppressed by any kind of atrocities committed on them. I believe God will bless them, and the moral support they are getting from people all over the world will give them inspiration to face all kinds of ordeal that may come to them. I fully associate with the sentiments expressed by Hon'ble Members of the House, and with your permission, Sir, and with the permission of the Hon'ble Members, I propose to move a resolution for the acceptance of the House.

"The Assam Legislative Assembly in its meeting held on the 30th March, 1971, expresses its deep shock and horror at barbarous and inhuman attack on the unarmed civil population of East Pakistan launched by the Central Government of Pakistan supported by aerial bombing and tanks slaughtering lakhs of people. Such action cannot but be condemned in the strongest language possible. By violating 'the Universal declaration of Human Rights' proclaimed by the united Nations in December, 1948, the Government of Pakistan stands condemned at the alter of the

world. This Assembly hopes that the Government of Pakistan would forthwith desist from the repressive measures and restore the 'Human Rights' declared by the United Nations.

This Assembly urges upon the Government of India to take steps in giving recognition to the Provisional Government of "Bangla Desh".

The Assembly conveys its sincere sympathy to the people of East Pakistan in their effort to obtain recogition of their dignity and equal and inalienable right as members of the human family. The Members of this House unanimously with them success in securing justice and peace,"

Mr. Speaker—Motion moved. The resolution is unanimously adopted.

Dr. Bhupen Hazarika—অধ্যক্ষ-মহোদয়, মই অলপমান কওঁ। আজি সদনে যাক সন্মান কৰিলে সেই সন্মান কৰা দেশখনৰ পতাকাখন মোৰ হাতত পৰিছেহি। এইখন শস্য শ্যামলা বাংলা দেশৰ পতাকা আৰু কাষত আছে ৰক্ত-বৰ্ণ। এই পতাকাখন অসম সোমাইছে।

(পতাকাখন সদনক দেখুৱাই)

এইখন অলপতে পাইছো আৰু এইখন এতিয়া ওভোতাই দিব লাগে।

ADJOURNMENT

The Assembly then adjourned till 10 A.M. on Widnusday, the 30th March, 1971.

Shillong
The 30th March, 1971

U. TAHBILDAR
Secretary
Legislative Assembly, Assam